

Izhaja dvakrat na teden v štirih izdankih, in sicer: vsakotek in petek, zjutranje izdaje opoldne, večerno izdaje pa ob 5. uri popoldne, in stane z „Gospodarskim Listom“ in s kakšno drugo uredniško izredno prilogo vred po pošti prejemana ali v Gorici na dom pošiljana:

Vse leto gld. 6.—
pol leta 3.—
četrt leta 1-50
Posamične številke stanejo 6 kr.

Naročnino sprejema upravništvo v Gosposki ulici št. 9 v Gorici v „Goriški Tiskarni“ A. Gabršček vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. zvečer; ob nedeljah, pa od 9. do 12. ure. Na naročila brez doposlane naročnine se ne oziramo.

„PRIMOREC“ izhaja neodvisno od „Soče“ trikrat mesečno in stane vse leto gld. 1-20.

„Soča“ in „Primorec“ se prodajata v Gorici v tobakarni Schwarz v Solski ulici in Jellersitz v Nanski ulici; — v Trstu v tobakarni Lavrenčič na trgu della Caserma in Pipan v ulici Ponte della Fabbra.

SOČA

(Večerno izdanje).

Uredništvo in odpravnništvo
so nahaja v Gosposki ulici št. 9 v Gorici v II. nadst. zadoj. — Urednik sprejme stranke vsak dan od 11. do 12. ure popoldne.

Dopisi naj se pošiljajo le uredništvu.
Naročnina, reklamacije in druge reči, katere ne spadajo v delokrog uredništva, naj se pošiljajo le upravništvu.
Neplačanih pisem ne sprejme ne uredništvo ne upravništvo.

Oglaš in poslanica
se računajo po pet- vrstah, če tiskano 1-krat 8 kr., 2-krat 7 kr., 3-krat 6 kr. vsaka vrsta. Večkrat po pogodbi. — Večje črke po prostoru.

Naročnino in oglasje je plačati loco Gorica.

„Goriška Tiskarna“ A. Gabršček tiska in zalaga razen „Soče“ in „Primorca“ še „Slovensko knjižnico“, katere izhaja mesečno v snopiščih obsežnih 5 do 6 pol ter stane vsakega 1 gld. 80 kr. — Oglaš v „Slov. knjižnici“ se računajo po 20 kr. pet- vrstice.

Odgovorni urednik in izdajatelj Ivan Kavčič v Gorici.

Bog in narod!

„Gor. Tiskarna“ A. Gabršček (odgov. Iv. Meljavec) tiska in zal.

Abstinenca v deželnem zboru.

II.

Razložili smo vzroke, ki so prisilili naše deželne poslance v abstinenco. Povedali smo tudi, da glavni vzrok je bil deželni solski zalag, kajti poslanci bi ne bili nastopili proti abstinenca, ako bi se le od daleč kazalo kaj upanja, da ga izbojujejo. Ker torej ni bilo prav nikake nade, da bi Lah priprilili Slovincem v tej zahtevi, so naši izstopili iz deželnega zbora. Vsi smo odobrvali ta odločilni korak. — Kdo naj torej uneje tisto najnovejšo agitacijo bas v učiteljskih krogih proti abstinenca slovenskih poslancev goriskih?!

Naši poslanci so spoznali po dolgoletnih skušnjah, da ob sedanjih razmerah ne dosežejo v dež. zboru nič koristnega za slovenski del dežele, tudi ne solskega zaloga, — a učitelji jih zdajgonijo v dež. zbor, češ: notri naj gredo in nam izposlušajo to in to!

Od kod tolika modrost?! Kolikor mi vemo, je prvi takó agitoval grof Gočss med našim ljudstvom po Soški dolini. Za njim so udarili v isto struno nekateri učitelji, katerim se je postavil za pokrovitelja — „Slovenski Narod“.

Kakošne sumnje se vzbujajo v vodilnih narodnih krogih o tej agitaciji proti politiki slovenskih poslancev na Goriškem, nočemo govoriti, ker so jako hude. Dostavljamo le, da prav v istem času so se dobili celo med slovenskimi učitelji istre možje, ki so z enako smelostjo udarili slovenske in hrvaške poslance-trpne v deželnem zboru istrskem. Torej v Istri in na Goriškem so začeli ob enem rovat proti našim poslancem ter jim vzbujati, ako bi bilo to le mogoče, med volilci nezaupanje in nezadovoljnost. Tako gibanje pa kaj radi gledajo v tržaski rumeni luči, ves lahonski izrael pa je zaplesal od veselja, ko je začel tudi „Slovenski Narod“ hujskati proti našim poslancem. Članki v „Narodu“ so šli v slast nasprotnikom takó, da so z veseljem ponatiskovali njegova izvajanja, in to vsi od „Triester Zeitung“ do velelahonske „Sentinelle“. Tudi vladin aparat je hitel razbohnati po svetu „Narodove“ (!) modrosti.

„Narod“ od sobote užaljeno protestuje proti trditvam v zadnji „Soči“, češ, da služi grofu Gočssu za priganjača in da piše povsem po duhu in sreči grofov Gočssa in Franca Coroninija. Zljubilo se mu je celo trditi, da so to „psovke“ in da smo „osebno zbadali in izzivali“, o čemur pa v resnici ni v cellem članku niti sence. Ako pa so „Narod“ v živo zadela naša stvarna izvajanja, ako ga je danes sram družbe, da mu ploskajo naši najinfamnejši sovražniki, naj bi raje izprašal svojo vest, se spovedal svojih grehov ter se spokoril s trdnim sklepom, ne več grešiti.

„Narod“ je začel kvasiti o nezadovoljnosti, ki se pojavlja med našim ljudstvom proti abstinenca, kar je pa le pobozna želja grofa Gočssa in njegovih agitatorjev, med katere je srečno prijadral tudi „Narod“. Da bi bil dobil „Narod“ z Goriškega dovolj dokazov v opravičenje takega prepričanja, to odločno zanikamo! Ako so se pa oglašili pri njem kaki najemniki grofa Gočssa ali Franca Coroninija, tedaj pa bi bila „Narodova“ dolžnost, da bi se dal o resnici poučiti iz zanesljivejših virov! Kar je zdaj matadorjev okoli „Naroda“, jim je Goriško z devetimi pregrajami zaplankana dežela. In prav radi tega bi se bili morali obrniti po informacije k prvemu viru, ako so imeli res pušene namene, ne pa, da so takó lahkomiščno trosili v svet one iste na sebi sicer malenkostne in deloma neresnične razloge, kakoršne zlorabljajo proti nam naši najhujsi nasprotniki.

V tem pogledu je dala „Narodu“ temeljit odgovor naša tržaska sobojevnica „Edinost“ od petka, ki je dejala:

„Slovenski Narod“ meni sicer, da abstinenca je zgrešila svoj cilj, kakor hitro ni spravila vlade v veliko zadrego in ni dovela do nastopa iste proti Italijanom v prilog slovenskim zahtevam. Ali spoštovano glasilo narodne stranke je nekaj prezrlo tu vsaj po našem menenju: abstinenca naših se ni začela le radi vlade, ampak tudi iz ozirov na ljube Furlane, da bi obhiti enkrat tudi oni in prišli do zavesti, koliko dobrot uživajo od dežele in po deželi tudi od države. Naše ljudstvo nosi res žrtev vsled abstinenca, ali

škoda italijanskemu delu je tolikokrat večja, kolikor več so imeli Lah navado sesati iz dežele. Tak vzrok za abstinenco sicer ni posebno „krščanski“, ali ko vidimo, da ne pomagajo ni prošnja, ni prepričevalna beseda, ni sklicevanje na sveto pravo, ko so videli naši poslanci, da v teku toliko let z vsemi svojim krotkim in ljubeznjivim postopanjem niso mogli dovesti Italijanov do posteneje politike, kaj jim je preostajalo drugega, nego da so jeli, vrgši od sebe vsako sentimentalnost, uveljavljati načelo „zob za zob!“ Italijani so bili vedno navajeni mahati tja čez, torej je prav, da obhiti enkrat, kako to boli, če kdo maha sem čez. A da jih res boli, o tem priča zvijanje po laških listih skoro sleherni dan. Na to stran je sedanja abstinenca morda vendar poštena lekcija laškemu, zlasti kmečkemu ljudstvu, ki morda pride vendar do spoznanja, da je vendar le najbolje, ako se sporazumejo z nami, ker jim že usojeno tako, da morajo živeti z nami pod jedno in isto upravo. Za sedaj seveda še vedno obstoje isti vzroki za abstinenco, kakor so odločili takrat. Ne more se torej reči našim poslancem, da so lahkomišljeno in nepremišljeno zapričeli politiko abstinenca. Saj so imeli poslanci za seboj 30 let ustavnega življenja in torej tudi dovolj — žalostnih skušenj, pouka in dokazov, da slovenski živelj na Goriškem nima pričakovati boljših časov, dokler ne posežejo njega poslanci po kakem radikalnem sredstvu v ta namen, da se stori kraj anomaliji, vnebovpijoči krivici, sestoječi v tem, da manjšina v deželi uživa vse, kar hoče, večina pa trpi pomanjkanje — na vsem.

Leta in leta so bili zastopniki Slovencev krotki kakor jagnjeta, a kaj so dobivali za to? Kup privilegijev za italijanski živelj je rasel bolj in danes kakor prej čuva ta kup — slavna vlada! A pred vsem je gotovo kakor amen v očenašu, da bi bil ta kup, ako bi naši poslanci ne bili zapričeli abstinenca, lepo rastle dalje isto doslednostjo, katero se je odlikoval v vsej minulosti! Pripoznati treba torej, da je bilo dovolj tehničnih vzrokov, ki so naravnost silili naše v abstinenco. Res zahteva abstinenca — kakor že

rečeno — nekaj žrtev tudi od naše strani, a kaj so te žrtev v primeri s trajno, permanentno in ogromno škodo, ki jo je trpel naš narod po sistemu, katerega porušenje je ravno glavna svrha abstinenca? „Narod“ pravi, da dežela je uhoga, da ne more pogrešati običajnih podpor iz dež. zbora. Je že res, da vsaka podpora je dobra, ali vprašanje je tu drugo: ali naj Slovinci še nadalje privoljujejo v stotisočake za italijansko manjšino, le za to, da bodo sami dobivali kake — mrvice?! To je vendar prehuda krivica in borba proti taki krivici je pač vredna nekoliko žrtve.

O kaki nezadovoljnosti mej prebivalstvom s poslanci radi abstinenca nismo čitali dosedaj nikjer in tudi v — „Narodu“ ne! Niti na raznih shodih nismo nič čuli o tem.

In dalje: tudi če bi pripoznavali vse razloge, ki jih navaja „Narod“, vendar bi bilo opravičeno vprašanje, da-li ni bilo to neodpustna takii. ka pogreška, da je „Narod“ prav v tem trenutku — dasi vernjemo, da mu to ni bil namen — priškolil na pomoč — vladi in nje ljubljencem?! Take pogreške v kritičnih trenutkih so veasih usodne mravi. „Slovenski Narod“ se je lahko nveril iz nemskih in italijanskih listov, da je našim narodnim nasprotnikom napravil — veliko uslugo!! Ali ni bilo možno po kaki drugi, bolj diskretni in manje nevarni poti prepričati goriske poslance o škodljivosti abstinenca?!

S temi izvajanja svojimi nismo nikakor hoteli pritiskati na goriške poslance, naj nadaljujejo z abstinenca, in veseli bomo celo, ako se ustvari možnost za opušenje te taktike; toda mi nismo mogli drugače, nego da smo povzdignili glas svoj proti temu, da bi se ves odj .aje storjene pogreške valile na poslance, ko smo vendar vsi pošteno azistovali temu „grehu!“ Vse, kar je prav!

A za zaključek še jedno, čisto odkrito: ne otežujete še bolj, gospoda na Kranjskem, itak že težavnega stališča, ki ga imajo naši poslanci na Goriškem! Storite raje nekaj drugega. Ne dolgo temu je bila polemika med ljubljanskim novinstvom, komu da se je zahvaliti, da smo nekaj pridobili o sedanjih

vlekli se ob bergijskih starci; otroci pa so se držali obleke svojih mater.

Amra ni odvrnila svojih oči od te karavane prokletih duhov.

Nekolikokrat se jej je že zdelo, da je videla Hurovo vdovo in Tirzo, toda nista bili op.

Jeden izmed grobov, uprav pri vzhodu gore, je s svojimi velikimi vratni obrnil nase pozornost Egiptanke. Solnce ga je močno pražilo v dolgih dnevnih urah, delajoče ga za stanovanje nesposobnega. Samo kaki pes, prišedši zasopljeno od obilne gostije v Geheni, se je mogel tu za trenutek skriti.

A vendar uprav skozi ta vrata sta na veliko Amrino začudenje izšli dve ženski.

Razgledali sta se naokrog, kakor bi ta kraj bil njima tuj. Sužnji se je zdelo, da sta se celo zgrozili pri pogledu na to tolpo ljudi, h kateri sta tudi sami pripadali.

To ni dokazovalo, da slutita, da ju opazuje Amra, a vendar je poslednji srce močno vdarilo.

Bojazljivo sta se jeli blizati vodnjaku. „Proč!... Obstojta od daleč!“ so se čuli klici od vseh strani.

Postrežnik je jima zagrozil s kamenjem. Brutalna, surova kletev se vsuje kakor toča na njuno glavo. Celó gobavi sami so ju svarili s klicem: „Proč! Nečisti! Nečisti!“

„Videti je, da sta privikar tukaj“, je

mislila Amra. „Obleko imata celo in neznani so njima običaji tega kraja. To sta oni, brezidvomno oni!“

Tako modrujoča je vstala in vzevši s tal jerbas in vrč, šla njima nasproti.

„To je prava neumnica!“ so se smejali pri vodnjaku, „ker nese kruh mrličem!“

„Saj je samo radi tega prišla semkaj!“

„Kakor bi jima ne mogla ukazati, priti jej naproti pred mestna vrata.“

Amra, ne zmené se za to roganje, je šla dalje, toda čimbolj se je blizala gobaviu ženskam, tem manj je verjela svojem predčutju.

Ali bi naj bila to njena gospa, čije lice, tako sladko in zalo, je ohranila kot zaklad v svojem spominu? A ta-le bi naj bila Tirza, oni solnčni žarek, ki je osvetljeval staro stanovanje? Ti dve živi trupli naj bi bili njena gospa in njena ljubica — ne, to ni mogoče!

„To sta nekaki dve starki... Niti ju ne poznam!“ je pomislila in se obrnila, da bi sedla znovi pri vodnjaku in čakala dalje.

Med tem je za njenim hrbtom nekdo s tihim, hripavim glasom spregovoril njeno ime. Egiptanka se je ozrla, trepetajoča od ganulja.

„Kdo me kliče?“ je vprašala.

„Amra!“ je ponovila starejša od dveh gobavih žensk.

„Kdo si?“ ponovi vprašanje Egiptanka.

„Mi dve sve oni, kateri iščeš...“

„O gospa moja! o gospa!“ zakliče sužnja ter se zgredi na kolena. „Kakor sem sprejela tvojega Boga za svojega, tako naj bo blagoslovljeno Njegovo ime za to, da je pripeljal semkaj moje korake!“

In plazila se je k njima po kolenih!

„Stoj, Amra! Ne blizaj se! Nečisti svi! Nečisti!“

Te besede, izgovorjene od Hurove vdove, so prikovale zvesto služabnico na mestu.

„O gospa moja, kje je Tirza?“ je vprašala.

„Jaz sem, Amra! Ali me ne poznaš? Ali te smem prositi za nekoliko vode?“

„Glejta!“ je dejala sužnja, odkrivajoča jerbas, prinesla sem vama kruha, mesa, mleka in sladkega medu za tebe, Tirza... Rada si ga imela nekda.“

Hotela je odgniti krušnico.

„Ne stori tega“, prosi jo vdova, „ker oni tam gori so pripravljeni te kamenovati in nama odreči vodo za zmerom. Pusti ta jerbas, vzemi vrč ter ga napolni z vodo in prinesi semkaj. Vzamevi ga s seboj v grobišče. Požuri se, draga Amra!“

Ljudje pri vodnjaku, ogledujoči rado vedno to pozdravljenje, so se razstopili sedaj pred Egiptanko ter jej celo pomagali zajeti vodo. Njena žalost je vzbujala splošno pomilovanje.

BEN-HUR.

Roman iz časov Kristusa.

ANGLEŠKI SPISAL LUDVIG WALLACE

Peslov. Podravske.

(Drugi zvezek).

(Dalje).

ŠESTA KNJIGA.

Jedel je svojo tečno večerjo, in jej pravil svoje načrte. Drugo jutro je pričakoval Mal-luha in na to bi se oba imela lotiti iskanja. Da si okrajša čas, je nameraval med tem obiskati Jeruzalemsko okolico, posvečeno z dragimi spominki za vsakega Izraelca.

Poslušajoča te nakane, je Amra že hotela povedati znano nam novico, toda premagala se je ter ni izdala tajnosti.

Po odhodu Ben-Hura je jela Amra pripravljati živež za oni dve nesrečnici, in ko so zvezde jele bledeti na nebu, je vzela vrč, napolnila jerbas z mlekom, mesom in sadjem ter je odšla k vodnjaku En-rogel skozi Ribja vrata, katera so bila najprej odprta.

Kmalu po solnčnem vzhodu, ko je bilo gibanje pri vodnjaku najživahnejše — ko so vlekli nakrat po več veder, ker je vsakdo pred vročino hotel zbežati domu — so prebivalci v grobišču jeli shajati se z griča.

Šle so ženske, nesoče vrče na hrbtu ter

krizi? Domisljati si smemo torej, da so naši poslanci pridobili tudi na uplivu!

Mesto da torej govorite o umestnosti in neumestnosti abstinence, kar bi moglo zanesli le nevarno zmešnjavo v goriške vrste, ali bi ne bilo bolje, da zahtevate od vse naše delegacije na Dunaju, naj z vso odločnostjo vrže na tehnično ves baje pridobljeni upliv svoj v ta namen, da vlada s svojo vsemožno besedo spremeni krivico na Goriškem v toliko, na se bodo mogli naši povrniti v deželni zbor s pomirjeno narodno vestjo in ponosnim čelom?! To je prava pot. Dokler pa se dela vlada, kakor da je pravo slovenskega prebivalstva ne more spraviti v zadrego — česar bi si ne mogli tolmачiti drugače, nego da zanikuje to pravo — dotlej absolutno ne smemo pisati člankov, vzbujajočih mnenje, da je vladina trma v branjenju dosedanjega sistema spravila nas v zadrego! Tega ne smemo, absolutno ne smemo, kajti tako domnevanje množi srčnost v vrstah nasprotnikov in utrija vladino, nam neprijazno stališče. — (Pride še).

Žrtve avstr. patrijetizma.

Obravnava dne 11. nov.

proti 24. izgrednikom pri Muličevi fužini v Batujah.

Motto:

„Avstrijske patrijote zasramujejo Italijani in jim kličejo: To imate za svoj patrijetizem in za svojo lojalnost.“

Der „Süden“ od 1. okt. in „Soča“ od 8. okt. t. l.

V zadnji „Soči“ smo povedali, kdo so obtoženi izgredniki in česa so bili obtoženi. Rekli smo pa tudi že naprej, da ne izostane „strenge Bestrafung“, kakršno je obljubil grof Thun laškim poslancom. — Razvidno je bilo tudi zadnjič, da je igrali tu svojo ulogo višji komisar Prinzig. Med klici, radi katerih so bili izgredniki toženi, je tudi ta: „Goßs drži z Lah!“

Preidimo k preslišanju obtožencev.

Pinjatar Ivan, Toplikar Virgilij in Stanič Alojzij so bili zatoženi, ker se sredi meseca septembra pisali Lahu Josipu Muliču „grozilno“ pismo, v katerem ga pozivljajo v kaj izbranih besedah, naj razobesi črno zastavo ter odpusti italijanske delavce iz „kraljestva“.

Pismo je sestavil Pinjatar, kar pripozna. Hoteli so vplivati na Muliča, da bi razobesil črno zastavo in pa, da bi odpustil italijanske delavce (iz kraljestva), ker je njih človek umoril našo cesarico. Pozneje se je skesal, da je spisal to pismo, in 18. sept. zjutraj je celó odsvetoval fantom, naj ne hodijo v Batuje (sam tudi res ni šel, vsled česar je bil tožen edino le radi pisma).

Toplikar pripozna, da je sodeloval pri pismu. Vsi so razobesili črno zastavo, le Mulič ne; to jih je razgelo. — Preds.: Mulič pravi, da je razobesil in dal delavcem celó 1 dan prosto. — Tolikar: To je res, ali šele potem. — Da pojdejo 18. sept. v Batuje, se niso naprej dogovorili. Nekak vodja vsemu gibanju pa je bil Franc Kosovel; on je kričal: Fora italiani, assassini!

Stanič Alojzij. Domenili smo se, pisati Muliču pismo, naj razobesi črno zastavo in odpravi ital. delavce, ker je eden njihovih umoril našo mater cesarico. — Da pojdejo v Batuje, se niso naprej dogovorili. Raznesel se je bil pa glas, da bodo orožniki Lahe podili iz Batuj; zbrali smo se torej pred Pinjatarjem in rekli, da gremo pogledat, kakó jih bodo podili. Med potjo se nam je pridružilo še drugih radovednežev, da nas je bilo okoli 100. V Selo sta nas svarila, naj se vrnemo, podžupan Berbuč in orož. postajevodja Grčar. — Šli smo naprej, ker nismo nameravali nič hudega; le malo ostrašiti smo hoteli Lahe, da bi sami zapustili našo zemljo. — O pismu pravi, da ga niti čital ni, kar potrdi tudi Toplikar. Pinjatar in Stanič se podpirata, da sta se bila pozneje skesala in svetovala, naj se pismo ne odpošlje —

S tem je reč o pismu končana. Preide se na izpraševanje o drugem delu zatožbe proti vsem, izvzemši Pinjatarja) radi dogodkov pred Muličevo fužino. (Radi onega pisma in drugih govoric so bili namreč orožniki že v jutro 18. sept. v Batujah ter ondi zaprli Lahe v fužino, pričakóvaje izgrednikov. Okoli 1. pop. so res prišli od Črnič skozi Gojače in Selo, okoli 200 oseb. Ustavili so se pred fužino in — kričali; vrgli niso niti enega kamna! V dveh urah je bilo konec vsemu in „izgredniki“ so se vrnili.)

Izpraševanje zatožencev:

Kosovel Franc: Iz žalosti radi umora naše presvete cesarice smo mislili, da je najbolje, ako se laški delavci odpravijo iz Avstrije. Jaz sem mislil, da pojdejo sami, ko bodo videli, da pri nas niso več tla za nje. V moji glavi ni bilo, narediti jim kak strah. Načelnik nisem bil. Tudi nisem kričal: Fora italiani, assassini, vorwärts! — Zakaj so šli zkozi Malovše, Gojače in Selo, ne ve povedati; on je šel pa z družbo! Zanika, da bi bili že v tednu govorili, da pojdejo k fužini. — Drž. pravd.: Ali škodnik to tudi trdi! — Kosovel: Škodnik ima jezo na me; radi njega sem že enkrat trpel po nedolžnem.

Škodnik Josip: Šel sem z drugimi vred v Batuje pogledat. Povabil me je Kosovel, ki je rekel, da pojdemo na Vipavo. Po kaj pojdemo, pa ni rekel. Šli smo iz radovednosti, ker se je govorilo, da bodo orožniki Lahe podili.

Ambrožič Karol. Bil sem ves teden v Gorici; domov sem prišel v soboto. Drugi dan sem slišal, da pojdejo na Vipavo gledat, kako bodo orožniki Lahe izganjali. — V Batujah je govoril z orožniki, češ: Tudi jaz sem prisegel cesarju in sem pripravljen dati kri in življenje za cesarja in domovino, bom torej pomagal, ako bo treba. Orožnik pa je odvrnil, da ni

(Dalje v prilogi.)

DOPISI.

Iz Kamnika, (dne 13. novembra 1898.) — Že lani je nekdo v jedni številki Vašega cenjenega časopisa orisal nekoliko — vendar povsem stvarno — naše razmere. Sedaj se i jaz oglašam z nekaj podatki, kateri se mi zde potrebni za javnost. Inicijativo mi daje premestitev in imenovanje našega dosedanjega nadučitelja g. Spintré-ta.

Lani nam je deželni šolski svet poslal nadučiteljem omenjenega gospoda iz Kočevja kot poznatega nemškutarja. Govori se, da so Kočevci sanu baje le malo marali zanj, dasi je bil popolnoma njihov zelen list. Temu je moral prostor napraviti g. Burik kot politična žrtev podlega izdajstva! Mož, ki je služboval tu dolgo vrsto let, ter si je s svojo pridnostjo in vestnostjo v pouku pridobil za tukajšno ljudsko šolo, osobito pa obrtno nadarjenca, jako hvalevrednih zaslug. Čudno je res to, da se narodne in marljivo delujoče moči za vsako malenkost preganja in po nepotrebnem prestavlja. S tem se prouzroča deželi prav ogromnih stroškov, mej tem se pa najbolj zagrizene nasprotnike našega narodnega jezika povsod protežuje. Žalostna resnica!

Le z nevoljo smo sprejeli pred dobrim letom dnij sedanjega koprškega glavnega učitelja, nič z nanjim veseljem ga odslovljamo sedaj. O njegovem učiteljskem delovanju imamo svoje misli, smelo pa konstatujemo, da nam ni ugajal niti v normalni, še manj pa v obrtni šoli. Trdijo, da vodja Spintré slovenščine niti toliko ni zmožen, kolikor se — in to po vsej pravici — od učitelja-vodje na slovenski štirirazrednici zahteva! Res, da se ga z veseljem znebimo, pričakujе boljšega namestnika — a ne moremo pa častitati večini obiskovalcev koprškega učiteljskega na pridobljeni moči g. Spintré-ta. Vsaj smo trdno uverjeni o njegovem pristnem nemškutarskem misljenju, katero ga bo najbrže takó vodilo, da bode gotovo več ali manj protiven ondotnemu slovenskemu in hrvaškemu dijaštvu in bo skoro brezdvomno prej potegnil z Italijanom kakor pa s Slovencem ali Hrvatom. Mi želimo, in morda tudi on sam, da bi bil poslan službovat — v domovino Wolfon in Schönerejev.

Kolikor se spominjamo, je bilo za časa učiteljevanja g. Burnik-a tu vedno v navadi izdajanje letnih poročil, kar nam je zelo ugajalo. Večina učencev jih ohrani v spomin svojega šolanja. Marsikdo posebno v poznih letih prav z zanimanjem se prebira svoje nekdanje součence. No, s Spintré-tovim prihodom je izostalo izdajanje letnih poročil; ustavil jih je skoro zato, da bi ne trebalo omenjati svojega prednika, oziroma njegovih zaslug za šolo. Istotako so prenehale kar nakrat pod njegovim vodstvom običajne vsakoletne razstave obrtne šole. S posebnim zanimanjem smo si prejšnja leta te razstave ogledovali. Spodbudne so pa bile za učence same. Gotovo je učenec kolikor toliko ponosen, ako vidi, da se za njegovo delo zanimajo i odrasčeni — v prvi vrsti njihovi mojstri. Sicer se pa take razstave prirejajo tudi po družini obrtnih nadarjenalnicah, kar je tudi prav in morda celó postavno. To

šolo podpira občina i obrtniki. Zakaj bi vendar ne imeli pravice vsaj enkrat v letu pri razstavi se prepričati o uspehih svojih vajencev?! Tako in jednako mrmranje se je čulo letos prav pogosto od strani naših obrtnikov — in to opravičeno!

O tem sem razmišljal, ko se je zvedelo nepricakovano imenovanje našega junaka, in ne morem si kaj, da poklanjam te vrstice v prilog slovesu pri njegovem odhodu.

Zdaj je razpisano tu nadučiteljsko mesto, za katero se bo gotovo zglasilo dokaj prosilcev, ki so si že pridobili več ali manj zaslug za šolo. Upamo, da bode ta krajni in okrajni šolski svet priporočala može, ki bi bili vredni nasledniki g. Burnik-a! Nadejamo se pa tudi pri deželnem šolskem svetu toliko milosti, da nam ne bo zopet usilil kakega nemškutarja ali kakega izmej onih, ki so se proti Spintré-tovemu predniku tako vedli zunaj šole in baje celó v šoli, da so se nad tem ogledovali celó navadni ljudje in šolska mladina.

Lani, kmalu po onem dopisu v „Soči“, sem bil slučajno v neki družbi, kjer se je prav po „kamniški“ navadi vdrihalo po istočasnem „Sočinem“ uredniku (Kamničanu), češ, da je on skopitil oni dopis. — Nu, bodi že kdor hoče — mislil sem si — opisal je čisto golo resnico in to gotovo brez vsakih zlobnih namenov! Obžaloval sem le družbo, ki je sestojala iz takozvane inteligence, iz katere si pa nikdo ne upa odgovarjati dopisom v javnih glasilih istotako javno! Seveda po zakonitih beznicah udrihati po vsakomur, ki ne prija njih misljenju, to je bila od nekdanjih njh parola! — Tudi za današnji dopis sem uverjen, da bode marsikaka pušica padla, vendar sem pripravljen javno odgovarjati eventualnemu stvarnemu oporekanju!

Kamničan.

Domache in razne novice.

Shod na Goriškem. — V Wačekovi gostilni je bil v nedeljo, dne 6. t. m., občni zbor slov. kat. del. društva. Vsa reč pač ni imela običajnega lica ob čenega zbora, nego shoda. Ob 3½ popoldne se je bilo zbralo okoli 300 delavcev v omenjeni gostilni. Shod je otvoril pred. g. dr. J. Pavlica, ki je razlagal namen sle. kat. društva. Ta pa potrebuje mož, ki bi znali načelovati društvu in isto voditi, kar pa stane nekaj truda in vzame obilo časa. Za predsedniško mesto so že dlje časa iskali moža, sposobnega, s trdnó voljo, posvetiti se vzvišeni nalogi. No, takega moža so sedaj našli osebi g. Gašp. Likarja, katerega predlaga govornik za predsednika. Vsi naj ga jednoglasno izvolijo za predsednika, kar se je tudi zgodilo.

G. Likar se je zahvalil za izvolitev ter obljubil, delovati po svojih močeh na prosperiteto društva, kateremu je baš izvoljen za predsednika, želi le, da ga bodo podpirali vsi oni gospodje, ki so ustanovili društvo in isto do sedaj držali po koncu. Izmed govoročev je prvi g. dr. Oblaka pač bil tak, da je vredno morda samo mimogredé omeniti ga. Trud se mora priznati g. dr., toda s takim govorom, kakoršen je bil ta, se pač ne spleča, truditi se. Ne baš logična izvajanja, nekaka zmes iz fizike, iz tiskanih razprav o socialnem vprašanju in drugo pač ni stvorilo govora, da bi bil tak, kakoršen ima biti, če čitamo, da se hoče govoriti o delu. Pričakovati je bilo čisto kaj drugega in zato je ves nameravani utis izostal in dobra volja ni žela nikakega uspeha. Več poludnosti, več prostosti v besedi bi bili želeli, seveda kaj takega nima vsakdo v oblasti. O delu bi kateri drugi znanih govornikov na takem shodu govoril popolnoma drugače in uspeh govora bi ne izostal. Toliko več pozornosti pa je vzbudil govor pred. g. dr. J. Pavlice. V zares poljudni, priključivi besedi je razlagal poslušalcem o domovinski pravici, ki je stopila v veljavo leta 1891. Kdor kot tujec stanuje v kaki občini od navedenega leta skozi 10 let, ta bo smel l. 1901. zahtevati, da se ga vpiše v prizadeto občino, seveda s predpogojem, da je „sam svoj“, da si služi sam kruh ter da ni zahteval tisti čas miloščine od one občine, ker ga ta potem lahko odvrne, češ, ti nisi izpolnil predpogojev. Zato je svaril ljudi, naj se nikar ne prekladajo iz jedne občine v drugo, ker v tem slučaju pripadajo še vedno oni občini, kateri so pripadali prvotno, a boljše je gotovo za delavca, če je vpisan za domačina v kaki mestni občini kakor pa v kmečki, ker zadnje so z večine siromašne in ne morejo v slučajih podpirati delavca.

Govor je bil vseskozi animiv. Taki in jednaki naj vladajo na sličnih shodih. Govor istega g. dr. Pavlice, da je oblast postavljena od Boga, je bil morda deloma umesten. Opozarjati ljudi na to, da je oblast postavljena od Boga, je prav, ali spodbujati jih še posebej k spoštovanju do vsake postavne oblasti, pa ni tako nujno potrebno, ker tega spoštovanja je v našem ljudstvu v

izobilju. Lepše pa so bile besede: Če se pa nam godi krivica od te ali one oblasti, tedaj zahtevajmo odločno pravico in vstrajajmo, dokler je ne dobimo. Vstrajajmo z maga! Na to stran bi bilo prav, poučiti naše ljudstvo v marsikaterem pogledu!

Pred. g. kapelan Kovačič je stavil predlog o ustanovitvi društvene knjižice. Upati je, da se predlog obistini, kar je le želeli.

Pred. g. kapelan Koršič je opominjal delavce, naj že sedaj hranijo za prihodnji vseh-slovenski del. shod v Ljubljani. Prav lepo, samo če si morejo res prihraniti kaj za nameravani shod od svojega bornega zaslužka. Predlagal je tudi, da naj se odbor pobriga za pevski zbor pod vodstvom g. D. Rajglja.

H koncu je na predlog predsednika zadonel po prostorih shoda trikratni burni: Živio-klic!

„Primorskemu Listu“. — V svoji zadnji številki piše ta naš prijatelj takó-le:

„Prihajemo, da ne „Soča“ ne „Primorac“ ne povesta niti z besedico, da je bil v nedeljo na Goriškem shod „kršč. slov. delavskega društva“, dasi je bil navzoč g. urednik. Tako spremljajo z zanimanjem gibanje naših delavcev. Bodo se čudni, ako že sedaj delavci to zapazijo in delajo svoje opazke. — Le takó dalje inteligentna gospoda! To ni del narodnega programa — kaj ne?“

Zakaj da nismo poročali takoj o shodu na Goriškem, povemo na kratko: ker nismo imeli prostora in ker obravnavamo baš v sedanjem času važnejša tekoča vprašanja, kakor je pa kak „ošeni zbor“, kar je morda tudi p. n. gospodi okoli „P. L.“ znano. Povemo jim pa tudi, da je bilo to poročilo, katero je danes v listu, sestavljeno že večeraj teden, a se je moralo odložiti, ker je nam do tega, da se o takih in enakih rečeh spregovori kolikor toliko več besed in se ne zapise samo: „V nedeljo je bil shod na Goriškem!“ Ni smo tega mnenja, da taki občni zbori, kakor je bil oni na Goriškem, pač niso takó strašno imenitni, da bi morala „Soča“ in „Pr.“ kar takoj poročati o njih!

Dosedaj se „P. L.“ ni jezil nad nami, čeprav nismo bili o kakem shodu ali zborovanju takoj poročali, ker je menda vedel, da to storimo o priliki, kar se je tudi vselej zgodilo, zdaj pa se je spravil nad nas. Zakaj, umejemo lahko. Nekaj časa sem že opazujeno, da nas „P. L.“ pikne, če le more. Sicer nas to ni bolelo, ali jako značilno je za gospodo okoli „P. L.“, ki bi menda najraje kar pokopala „Sočo“ in „Pr.“!

No, zadnja vest, katero je „P. List“ — „pribil“ na svojo tretjo stran, je pa nam odkrila tudi nekaj smelosti, katere tiči izvestnim gospodom v krvi in mesu. Zapisati besede: „Tako spremljajo z zanimanjem gibanje naših delavcev“, je nekaj odveč! Gibanje delavcev opazujemo mi tudi, gibanju kršč. socialistov sledimo mi tudi, saj smo letos kolikor toliko obširneje poročali o raznih shodih kršč. soc., ker naš urednik je bil navzoč skoro na vsakem takem shodu. In gospoda so se celo ravnali po nekaterih naših opazkah koncem poročil! Kaj je nas napotilo do tega, da je imela „Soča“ na takih shodih svojega zastopnika, kateri je tudi poročal o njih? Ali zanimanje ali nezanimanje? Odgovor menda ni težak. Toda čemu toliko besed. Gospodi okoli „P. L.“ je vse to dobro znano, in zato so vedoma in hoté zapisali besede, katerim je namen, delati proti „Soči“ ter ščuvati delavce proti njej, za se pa napraviti malec reklame. Ali je to lepo, ali je to grdo, ali dela tako postopanje čast črni obleki gospodov, ki stojé za „P. L.“, o tem pa si, dragi čitatelj, sam razsodi.

Počaščenje z „inteligentno gospodo“ jemljemo na znanje, kar se pa lice „nar. programa“, o tem pa naj „P. L.“ razmišlja sam, mi že vemo, kaj je „narodni program“ in hvaležno odklanjamo vsako poudčevanje o tem od strani „P. L.“

Končajmo! Taka vest, kakor je gorenja v „P. L.“, ki je pisana prav po nepotrebi, ali z zlobnim namenom, in s katero nam dela krivico, pač ni sposobna, nas pokrepiti še v večjem zanimanju za omenjeno gibanje, temveč je prav sposobna, odvzeti nam zanimanje in položiti nas v skrajno rezerviranost. Tudi prav!

Prizivna komisija za osebnó dohodarino. — Dne 10. t. m. so se začele razprave prizivne komisije za osebnó dohodarino za pokueženo grofijo Gorica in Gradisce pod predsedstvom c. kr. dvornega svetnika in finančnega ravnatelja, vit. Zimmermanna v Trstu. Predsednik je opozarjal v svojem govoru na važnost spremembe v sistemu osebnega obdavevanja, katere je nastala vsled novih davčnih zakonov, ter je pojasnjeval objektivno postopanje cenilnih komisij. Prizivna komisija pa bo na jednak način reševala svojo nalogo. Vit. Zimmermann je še poudarjal, da bo finančna uprava tudi po spremembi v osebi fin. ravnatelja postopala po istih od prej že znanih načelih, jednako proti vsem.

Komisija se posvetuje o predloženih jej utokih.

Občni zbor „Cecilijanskega društva“ bo dne 24. t. m. ob 10. uri v bogoslovnici. Udje dobé posebno vabilo, neudje smejo k shodu kot poslušalci. Dnevni red: 1. Pozdrav predsednikov; 2. Poročilo obeh tajnikov in blagajnikov; 3. Prošnja, da bi Njega Prezvzišenost knez-nadškof dr. Jakob Missia blagovolil pre-

vzeti pokroviteljstvo društva; 4. Morebitni predlogi: 5. a) Volitev predsednika in podpredsednika, b) Volitev dveh odborov.

Prinzig — okrajni glavar?! — Siri se govori, da višji okrajni komisar Prinzig pojde vendarle iz Gorice, kjer so menda postala zanj tla prevroča. Toda — čujte! — hočejo ga baje poslati v Tolmin za okrajnega glavarja!

Nočemo reči, da bi bilo tako imenovanje pljuska v obraz slovenskemu narodu, tudi ne, da bi bilo to provokacija, na katero bi morali Slovenci primerno odgovoriti, recimo le, naj gre v Tolmin za okrajnega glavarja, čeprav je vsakemu izmed nas znano, kaj se je doslej že zgodilo med temi možmi in med slovenskimi prekrotnimi ovčicami. Naj ga pošljejo v Tolmin, morda se tam spokori, in tam sredi slovenskega Tolmina, obkoljen vsestransko od slovenskega ljudstva, ne bo imel püguma, delovati tako, kakor doslej, da je bil strah in groza našim ljudem! Če bo pa nadaljeval svoje delovanje po dosedanem vzoru, mu opravičen odgovor ne izostane, kolikor poznamo Tolmince.

In če se tam ne spokori, potem v južne Tirole z njim med trde Labe, da mu tam preidejo iz krvi in mesa tiste „simpatije“, katere ima do slovenskega naroda!

Batujski „Izgredniki“, ki so bili zapeti le potem obsojeni, so vzbudili v svojih domačinih splošno pomilovanje. Vsi so obžalovali njih žalostno stanje, v katero so padli... Da bi jim priskočili na pomoč radi stroškov ves čas zopora in pravde ter rodbinam nekaterih že oženjenih mož, so domačini zbirali dobrotne doneske. Obsojeni „Izgredniki“ so bili ginjeni vsled tolikoga sočutja. „Soča“ iskreno zahvaljuje v njih imenu vse one, ki so kaj darovali v ta človekoljubni namen.

Slovenska mestna ljudska šola v Gorici. — Upravno sodišče je res razsodilo tako, da so dosegli Lahi nepričakovan uspeh, ki je veličanska pljuska vladi, nam Slovincem pa utegne delati novih situacij, ako vlada ne stori takoj svoje dolžnosti in pogrešek popravi. Upravno sod. je namreč izreklo, da je pravoveljavna izrek prve komisije od strani deželne šolskega sveta, ki je izrekla, da Katineljeva vojašnica je sposobna za slovensko ljudsko šolo in da so vsled tega nezakonite vse poznejše odredbe.

Lahoni vriskajo vsled tega in v nedeljo so imeli baje v Ločniku veličansko slavlje vsled te zmage. V Gorici niso hoteli uprizoriti nikake slavnosti, ker se baje, da bi vnovič vzbudili Slovence na boj kot, ki jim je že lani dovolj škodoval. — S takimi lopovi ni premirja, ni mira; boj njim do skrajnosti!

Od vlade pa pričakujemo, da stori brez odloga svojo dolžnost! So je ne stori, naši poslanci ne smejo ni renotka več ostati v večini!

„Šolski dom“ in lahonske spletke. Krasno poslopje je ogledal že pred mesecem deželni šolski nadzornik vitez Klodič, ki je videl vzrasti v teku 30 let „svoje službe skoro vsa šolska poslopja v deželi, in je dejal, da je uprav „ein Mustermodell“, kakošno bode poslopje za šolo. Zdravstvena komisija je tudi že davno izrekla, da se sme v njem stanovati. Predno pa se smejo kje nastaniti šole, se mora izreči komisija šolske oblasti prve stopinje: ali poslopje odgovarja predpisom, ki veljajo za šole. Društvo „Šolski Dom“ je naprosilo že pred mesecem, naj mestni šolski svet pošlje to komisijo, toda ta se ni zmenil za to prošnjo. Ker je bila sila, so šole prišle v „Šolskem Domu“. — Zdaj pa se je oglasil mestni šolski svet in kaznoval — „Slogo“ z globo 50 gld., ker je prišel pouk v poslopju, ki v to še ni bilo odobreno.

Pri deželnem šolskem svetu pa je izposloval ukaz, naj se pouk ustavi, dokler komisija ne izreče svoje veljavne besede! Včeraj popoldne je bil pouk pretrgan in tudi danes ni šole, ker komisija je določena na današnji dan! Ni dvoma, da komisija ne najde pregrešk na tem uzornem poslopju, ali značilen je tudi ta korak naših goriskih prijateljev in njih zaveznikov v tržaški rumeni hiši! — In s takimi ljudmi naj bi v miru živeli?!

„Sentinella“ — kadar izide samo na dveh straneh — se gotovo zaletava v naš list. V zadnji številki pripoveduje svojim lahkovernim čitateljem v doslovnem prevodu to, kar smo pisali pod zaglavjem „Šolski dom“, da so namreč laške barabe hotele podreti zidan steber k vratom ob desnem urodu. To se je bilo sporočilo nam in tudi smo si ogledali poškodovanje, katero je kazalo, da je storjeno od človeške roke. No, ko je prišla resnica na dan, smo prejšnjo vest popravili, resnici na ljubo, katerega popravka pa „Sentinella“ ni hotela vložiti v svoje predale! Vidi se torej, da je bil samo namen, udihniti zopet po Slovincih.

Reči moramo, da bi ne bilo prav nič čudnega, če bi bili laški zlikovci storili ono pri „Šolskem domu“, saj vemo in lahonski sami dobro vedo, kaj vse so storili že proti Slovincem sinovi „avite culture“! Prav nič čudnega bi ne bilo, da, še po našem popravku niso nekateri hoteli verjeti, da niso laški zlikovci napravili škode na „S. d.“! Si slišala „Sentinella“!

Na njene ljubeznivosti kot „lurido cenio“, itd. „mangiatori di candelle“, kar ne spada nam, ne reagujemo, rečemo pa, kar se tiče barabstva, da ga ni ljudstva na svetu, ki bi imelo toliko barabstva med seboj, kot ga ima naš gorško lahonstvo.

Pomislite le malo, kaj so počenjale že laške barabe in kaj še počenjajo s Slovinci, pa razvidite, koliko je vredna tista vaša „educazione“, na katero se ven in vēr sklicujete. Sapienti sat!

„Peri, peri“, tako vpijejo po ulicah, prodajaje „hruske pečene“, da človeka že kar ušesa bole. 10. t. m. dopoldne pa je neki tak „peri“ v Gosposki ulici podrl slovenskega dečka iz „Sol. doma“ sredi ulice v blato, da je bil otrok vez umazan in z njim tudi šolske knjige. Morda ga je podrl za nalahše, morda ne, natančno tega ne vemo, vemo pa, da je bil v bližini neki „guardia“, ki se pa ni prav nič zmenil, ne za dečka, ne za prodajalca hrušek.

Ljudje, ki so to videli, so govorili nekaj o barbarizmu.

„Devil je Italijanska vas“ in mora ostati taka — vsikla „Corriere“ od 10. t. m.! A da ga čim prej zopet priporimo zahajajo tje kaj bolj pogosto, a „Lega“ naj čim prej otvori soio! — Ali kaj pravi statistika? Od 2948 prebivalcev je bilo l. 1890. samo 225 Lahov, a se ti so tujci, mnogo njih celo iz Italije, kakor je glavni lahonski agitator iz Italije doma. In ta človek ima glavno besedo v nekaterih krogih! — Jasno je, kaj hočejo irredentovci: poitalijančiti Devil! — Ali m sleherni njih korak v Devin drzna provokacija? Kaj zaslužijo taki hujskaci?!

„Trgovsko-obrtna zadruga“ je postala že prvo leto ponos goriskih Slovincov. Malo je podobnih denarnih zavodov, ki bi mogli pokazati že prvo leto tolik uspeh. In kakó mogočen zavod bo to za kakih 10 let! Koliko obrtnikov in trgovcev postavi na noge, koliko njim seže pod rame, da bodo bolj napredovali, koliko lahko pripomore do nabiranja našega naroda!

Rojaki! Opozarjamo Vas na poročilo o delovanju v prvih 11 mesecih, katero priložimo. Citajte, primerjajte, in uverite se sami o resničnosti naših besed.

S 1. januarjem prične drugi odsek! Pristopite v obilnem številu z aktivnimi delci!

„Goriška ljudska posojilnica“ se blizu prvemu milijonu prometa. Doseže ga tekoma tega meseca, a kar ga bo do konca leta, bo čez milijon. — Tako krasno uspeva ta prvi naš denarni zavod v deželi! — Dostavljamo, da posojilnična krasna hiša v Gosposki ulici je zavetišče marsikateremu Slovincu, ki bi drugače ne dobil takó lahko dobre strehe v Gorici.

Naše pošte. Poroča se nam: „Kakor znano, imajo naše pošte knjigo, v kateri se nahajajo imena vasij, spadajočih pod dotične poštne urade. Iz te knjige prav lahko spozna vsaki poštni urad, kam spada naslovljeno pismo; to se sme zahtevati tudi od poštne urada v laškem Gradiscu. Čudno, da ta poštni urad ne ve, pod katero pošto spada vas Gradno, katere je vendar v okrožju c. kr. okr. glavarstva Gradiscanskega!

Opetovano je c. kr. poštni urad v Gradiscu dopis c. kr. okr. glavarstva v Gradiscu naslovljene na vikar. urad (N. B. bil je vselej nemški naslov) Gradno posiljal na poštni urad v Grado, kateri navadno vrne pismo z opazko „Zurück Gradiska“.

Vsled tega nastajajo neljube, večkrat škodljive zamude. Navedem le zadnji slučaj: Dne 17. oktobra 1898. je c. kr. okr. glav. v Gradiscu oddala na pošto uraden dopis z opazko nujnosti, a pismo je „vandrlo“ v Grado, kjer je dobilo poštni znanek 25. oktobra 1898. od tam „Zurück nach Gradiska“ (kakor po navadi) in končno je po sreči dosla 28. oktobra 1898. v Kojsko in bilo srečno uročeno naslovljenemu uradu 30. oktobra 1898. Ali je to točnost, ali kako naj se označi prav tako postopanje?!

„Pip“ se boje. — Poroča se nam: Trgovca s pivom neke ljubljanske tovarne v Gorici ali njegovega poslovodjo je vprašal nekdo, če vzame v svojo hišo v stanovanje nekega slovenskega obrtnika, kateri piše svoje ime s „pipami“. Pogovor: Pa je Slovenec? — Da. — Pa razobesi tablo z imenom? — Da. — S pipami? — Da. — Pridite čez osem dni.

Po osmih dneh: Prosim, kako bo s stanovanjem? — Ne vem, kako bo, ali razobesi tablo z napisom in „pipami“? Da. Si še premislim. Pridite zopet čez osem dni!

Potem, po preteku osmih dni: Ga ne sprejmem, ker je Slovenec.

To je en prizor izmed nebroja. Slovinci storé sploh najbolje, če porečejo Italijanom: Ne maram za te, ker si Italijan, od tebe ne kupim nič, ker si Italijan, pojdi svojo robo ponujat Italijanom, nas pa pusti v miru!

Kobariško sadjarsko društvo bode imelo svoj glavni občni zbor v nedeljo dne 27. t. m. po prvi sv. maši t. j. ob 8. uri zjutraj v šolskem poslopju. Dnevni red: 1. Predsednikov nagovor; 2. Tajnikovo poročilo; 3. Blagajnikovo poročilo; 4. Pregled računov; 5. Vrtnarjevo poročilo; 6. Nasveti in predlogi; 7. Volitev novega odbora. Posebnih vabil ne bode.

Odbor se nadeja, da se udje udeležé zborovanja v obilnem številu, toliko zunanj

ko domači, da tako pokažemo, da nam je mar za napredek.

Pozor kmetovalci! — Globoko oranje za nove vinograde se bo prihodnji četrtek dne 17. t. m. od 8. ure predpoudne naprej še enkrat poskušalo na njeni visokorod. gospada grofa Zige Attensa kraj ceste, ki drži od Podgore proti Ločniku. — Zaradi slabega vremena je bilo pretekli četrtek le malo delezbe. — Delo je jako zanimivo in zasluži, da si je napredni kmetovalci ogledajo, temveč, ker se ne delajo poskušnje samo s Sachovim plugom, ampak tudi z drugim vinogradarskim orodjem.

Zgubil je neki voznik od Dutovelj do Štanjela 1 žakelj maj in drugih cipk v vrednosti okoli 100 gld. Kdor bi ga našel, naj odpošlje na prvi pošti na naše upravnistvo, oziroma prinese na kakorsensibodi način, kjer dobi postavno nagrado.

Dobro domače sredstvo. Mej domačimi sredstvi, katere se uporabljajo za olajšanje bolečin in odvajajoča ribanja pri premrženju, zavzema prvo mesto Liniment. Capsici com p. izdelan v laboratoriju Richterjeve lekarne v Pragi. Cena je nizka: 40 nč., 70 nč. in 1 gld. steklenica, katere se spozna po znanem rudečem sidru.

Razgled po svetu.

Italijanski poslanec v zmotah. — V državnem zboru so se italijanski poslanci glede na obtožbo, katero so podali Nemci proti grofu Thunu, „zmotili“. Nekaj jih je glasovalo za obtožbo, nekaj se jih pa ni udeležilo glasovanja, ker so bili prej sklenili, ne udeležiti se glasovanja. Na to so hitro prihiteli na dan s pojasnilom, da oni, ki so glasovali „za“, niso vedeli za sklep.

Ti reveži sami ne vedo, kaj bi radi. Usiljujejo se povsodi, ali nikjeri jih ne marajo; posvetujejo se pa tako imenitno, da hitro pozabijo svoje sklepe, ter streljajo take „kozle“, kakor v gorenjem služaju.

Ali oni že vedo, zakaj so na Dunaji, in tudi vedo, da se Italijanom od strani vlade ne zgodi nič hudega, čeprav delajo v važnih trenutkih „kolobocije“.

Poljski klub je sklenil izreči poslanca Guiewo czu, ki se je dvobojeval z Wolfom, pismeno zahvalo, da je branil čast poljskega naroda.

Obravnava proti Lucheni se je pričela v četrtek, dne 10. t. m. Obtoženec, katerega so stražili na desni in na levi redarji, se je obnašal med obravnavo povsem cinčno tako, da se je videlo, da je na svoj čim celo ponosen. Redar Lacroy, ki je peljal Lucheni po izvršenem umoru v zapore, je izpovedal, da med potoma Lucheni ni obžaloval tega, kar je storil, pač pa je vsiknil: „Kogar je zadelo tako orodje, ta je končan“. Trdil je, da nima sokrivcev ter da je postopal popolnoma samovoljno. Dalje je rekel, da če bi bil imel isti dan 50 frankov, bi se bil napolil v Italijo, umoril italijanskega kralja. Sicer pa to preskrbi že kdo drugi. Lucheni je potrdil tudi, da je s pilo umoril cesarico.

Zdravniki, ki so bili na to zaslisani, so konstatovali, da je smrt nastopila vsled izkrvavljenja.

Neka druga priča je povedala, da je Lucheni rekel, da je prišel v Genevo z namenom, umoriti vojvodo Orleanskega, ali prišel je za dva dneva prepozno. Sploh pa so vojvodi Orleanskemu dnevi šteti. Če bi bil dobil nalogo, umoriti italijanskega kralja, bi ga bil tudi izvršil.

Lucheni je potrdil, da je govoril res tako, kakor je izpovedala priča.

Predsednik ga je vprašal: Ko ste kupili pilo, ste že vedeli, zakaj? Odgovoril je Lucheni tako: „Seveda, to sem vedel“.

Druga priča zopet je izjavila, da je rekel Lucheni, da mora koga umoriti, in sicer kako imenitno osebo, da bodo časniki pizali o njem. Tudi to izjavo je Lucheni potrdil.

Sokrivec Martinelli je povedal, da je napravil roč za pilo po zahtevi Lucheni. Ko je Martinelli govoril, si je Lucheni mel zadovoljno roke ter pripoznal, da je umoril cesarico povsem s prevdarkom in vedel je tudi, da je bila nevarno orožje; pripravil je vse tako samo radi tega, da se umor gotovo posreči. Povedal je, da je sklenil izvršiti kak umor radi svojega uboštva ter dostavil, da ga je zapustila mati že na dan njegovega rojstva. Umora v Švici ni storil morda radi tega, da bi se bal smrtnih kazni, temveč, ker je bil slučajno tam. Izrekel je željo, da bi ga sodili v Lucerno, kjer se velja smrtna kazen, in ne v Genfu, kjer je odpravljena. Cesarico, ki je bila baš tam, si je izbral za žrtev, ker je cesarica visoka oseba. Vprašali so ga, kaj da je pričakoval od tega zločina, on pa je odgovoril: „Nič, prav nič zase! Nagib je bil samo maščevanje za moje življenje“.

Predsednik ga je vprašal dalje: „Če bi bilo treba še enkrat storiti tak čin, ali bi ga izvršil?“ Lucheni je rekel: „Kaj takega bi storil še enkrat“.

Ko je govoril državni pravdnik ter slikal zločin, mu je zaklical Lucheni: Prav dobro! Vprašanja porotnikom so se glasila: Ali je Lucheni kriv umora na cesarici Elizabeti? Ali je postopal z namenom? Ali je postopal zavratno?

Porotniki so se posvetovali 20 minut

ter potrdili vsa tri vprašanja. Lucheni je obsojen v dosmrtno ječo.

Ko so ga odpeljali iz porotne dvorane, je vsiknil: Živela anarhija! Smrt aristokraciji!

Dreyfus je baje umrl, kakor vedó povedati nekatera poročila. Potrjena pa ta vest še ni.

Razgled po slovanskem svetu.

Abstinenca na Goriškem. — „Information“ piše: „Vesti, ki so se širile te dni, da Slovenci opuste abstinenco v deželnem zboru goriškem, se nam označajo od avtoritativne strani kakor neresnične. Slovenski poslanci niso ni razpravljali o tem. Saj ni bilo nobenega povoda v to, ker razmere se niso nikakor spremenile od zadnjega zasedanja s m. Brez obveznih garancij od strani vlade deželni poslanci nikakor ne opuste abstinence. Opuščenje abstinence more biti za sedaj le pobožna želja posamičnih gospodov in — vlade. Jeden najtehtnejših razlogov za abstinenco je namen, da se stré upiranje Italijanov proti osnovi deželnega šolskega zaloga, po katerem naj bi se zboljšalo materialno stanje učiteljev. Obsoja se torej samo ob sebi, ako se od izvestne strani agituje v učiteljskih krogih z lažjo, da so slovenski poslanci s svojo abstinenco krivi na žalostnem položaju učiteljev“.

Tako pravi „Information“, kako pa učil. listi in „Narod“?!

Ravnopravnost pri nadsodisluhu v Gradu. — Najvišje sodišče je spoznalo, da je graško nadsodišče kršilo zakone in pravico s tem, da je smatralo nemščino za svoj jedini službeni jezik in da je zabranjevalo slovenskim strankam in njihovim zastopnikom, posluževati se pri vsiklicnih obravnavah svojega jezika. Za to je najvišje sodišče odredilo, da se mora pri nadsodisluhu v Gradu s slovenskih pravnih rečeh razpravljati slovenski.

Družba sv. Mohora — Z razposiljanjem družbenih knjig smo ravnokar pričeli. Razposiljatev se je nekoliko zavlekla zaradi raznih zaprek, ki se navadno le prerade vsako leto pojavljajo, in ker je imela tiskarna letos s knjigo „Naš cesar“ zaradi večje oblike in mnogih podob podvojeno delo. Upamo pa, da bode baš ta knjiga po lepi vsebini in krasni zunanji obliki razveselila vse ude in da bo Slovincem trajen spomin peldesetletnice našega ljubljene, toliko skušanega cesarja!

Knjige razposiljajo se letos posameznim skofijam po redu: 1. goriska, 2. krška, 3. tržaška, 4. sekovska, 5. somboteljska, 6. senjska, 7. poreška, 8. razni kraji, 9. ljubljanska, 10. lavantinska, 11. zagrebska, 12. Amerika in Afrika.

Cenjene gospode povrjenike, katerim se knjige pošiljajo, nujno prosimo, naj takoj, ko dobijo „aviso“, pošljejo po nje na pošto ali železniško postajo, da ne bode sitnih reklamacij, ki povzročujejo samo zamudo in nepotrebne stroške. Poštne stroške morajo čast. poverjenikom povrniti posamezni udje.

One gg. poverjenike, ki dobivajo svoje knjige neposredno v družbeni tiskarni, prosimo, naj čim prej pošljejo po nje, da nam zaboji ne zastavljajo prostora, katerega nam primanjkuje na vse strani.

Odbor se bode po svojih močeh potrudil, da udje sedaj knjige čim prej dobé v roke. — Romajte torej knjige v toli častnem številu po vsem Slovenskem. Budite rojake, poučujte jih, zabavajte in razveseljajte jih ter vzemajte v srcih njihovih ljubezen do Boga, domovine in cesarja!

V Celovecu, dne 8. novembra 1898.

Odbor.

Književnost.

Bosnien und das kroatische Staatsrecht. — Eine historisch-juridische Studie. Verfasst von dr. Petrinjensis. Agram. Druck von A. Scholz. Str. 261, stane gld. 1'50 s pošto 10 kr. več. Pisatelj dokazuje v knjigi jako znamenito, da je Bosna hrvaška dežela, katere pripada po državnem pravu Hrvaški. Knjiga je eminentne politiske vrednosti in utegne pripomniti v boju za združenje Bosne s Hrvaško do tega, da se razjasni, kako je s hrvaškim državnim pravom, ker Nemci in Madjari so raztresli o njem med svet same laži.

Ustanovljeno leta 1863.

Prvi primorski zavod za izdelovanje aromatiških izcedkov, likverov itd. tvrde

Fratelli Marega
Gradisca, Isonzo.

Čistilnica na par:
konjaka, slivovke, tropinova in najfinjših likverov.

Jovarna vinskega kisa
po edino racionelni sistemi „Pasteur“.

Knjiga pride gotovo prav onim krogom, ki se resno bavijo s tem vprašanjem.

„Slovanski prehled“ — Dobili smo drugo številko tega zbornika z jako zanimivo vsebino. Najprej so 4 pesmi iz nove poljske poezije pesnika Tetmajera. Ludvik Kuša razpravlja študijo „mislenky a domněnky o písní a hudbě jihoslovanské“! Bando in de Courtenay nadaljuje svoj spis: Slováci a koruna sv. Štěpána. K. Štěpánek skóčuje sestavek „K paděsátému výročí smrti Bělinského“. F. Řehor je priobčil „Rusinská „Sič“ ve Vidni“. Za tím sledě dopisi iz Sredca (Bulgarija), iz Varšave, iz Železnikov na Kranjskem, v katerem dopisnik Dermota pripoveduje o slavnostih, koliko so jih Slovenci v teku jubilejnega leta 1898. že priredili, poročila o shodu slovenskih županov, o nameravanem „županskem listu“, o dijakem shodu, o politiskih straneh ter o razmerah na Koroskem in v Primorju. O goriskih Slovencih pravi: „Lid čita rád a počuje se o všech okolnostech, vzrůhá se hospodářsky a podvraci vlašské protivníky národní“, dalje je dopis s Koroskega, ki predočuje nam, kako so Slovenci tam razdeljeni po občinah ter kakošne so občinske volitve. Temu sledi dopis iz Petrograda. Za zaglavjem „Rozhledy a zprávy“ pride „literatura, věda, umění“, dr. Franko nadaljuje razpravo o ukrajinsko ruski literaturi; Jan V. Lego, znani prijatelj Slovencev, pa nam pod naslovom „Slovinská literatura“ pripoveduje o naši literaturi pred l. 1860. in po njem; pripoveduje o slovenskem časopisu, o zbornikih in knjižnicah, o družbi sv. Mohorja; omenja tudi našo „Knjižnico za mladino“ in „Slov. knjižnico“. V kratkem sestavku je podana prav lepa slika o naši literaturi in o našem stremljenju po omiki in napredku. Tako more pisati le mož, ki dobro pozna slovenski narod in ta je g. Jan Lego. Imenovani zbornik, ki je kaj lepo uređovan, je na prvi poti, približevati slovenske narode drugega drugemu, za to ga moramo omikanim Slovincem le toplo priporočiti.

Fran Wilhelmov odvajajoči čaj
od
Frana Wilhelma
lekarnarja v Neunkirchen
(Spodnje Avstrijsko)
dobiva se v vseh lekarnah. Zavoj stane
1 gld. av. velj. II

Naznanilo.
Podpisanec naznanja slav. občinstvu, da je otvoril **duo 14. t. m.** pri dobro znani krēmi

„Pri stari pošti“
v gledališki ulici št. 20. (v Pavličevi hiši)
veliko in jako obširno štaló za konje.

Spoštovanim gostom postreže vedno z izbornimi vini, kakor: vipavskim, kraškim, istrskim in furlanskim. Ima tudi vedno preskrbljeno kuhinjo z dobrimi gorkimi in mrzlimi jedili. Priporoča se vsem domačim in okoličanskim rojakom najtopleje

udani
Andrej Hočevar
gostilničar.

Otvoritev gostilne.

Podpisani naznanjam slav. občinstvu v mestu in na deželi, da sem odprl v **Kapucinski ulici št. 2** v lastni hiši

gostilno pri „zlatem križu“
(po domače „pri Lizi“).

Tam točim dobro belo in črno vino, svoj pridelek iz Prvačine in Dornberga, izvrstno Puntigamsko pivo, ter imam na razpolaganje jedi ob vsaki uri.

Lepa, čedna prenočišča. Za v okolično vožnjo prilagojeni.

Priporočam se slavnemu občinstvu za mnogobrojen obisk ter ostajam z odličnim spoštovanjem

Ivan Katnik,
gostilničar in posestnik
v Kapucinski ulici 2.

Štev. 722. 138 3—2
op.

Razglas.

Naznanja se, da
javna dražba

zastavil III. četrtleta, t. j. mesecev
julija, avgusta in septembra 1897.

začne v ponedeljek, dne 12. decembra 1898. ter se bo nadaljevala naslednje četrtke in ponedeljke.

Od ravnateljstva zastavljavnic
in z njo združene hranilnice,
V Gorici, dne 9. novembra 1898.

Gosposka ulica št. 14 (blizu lekarne Gironcoli).

Podpisanec uljudno naznanja slavnemu občinstvu, da je otvoril v **četrtlet 13. oktobra t. l.**

Novo zalogo pohištva, ogledal, slik itd.
v **Gosposki ulici št. 14** (blizu lekarne Gironcoli).

Priporoča se posebno novoporočencem za preskrbo vseh mobilij, kakor tudi vsega pohištva, po najnižjih cenah.

Daja se tudi na obroke, bodisi mesečne ali tedenske. Zagotavlja točno postrežbo in ukusne izdelke po naj-novejših zahtevah te stroke. — Nadejaje se obilnega obiska iz mesta in dežele, belježi z odličnim spoštovanjem

Anton Breščak.
Gosposka ulica št. 14 (blizu lekarne Gironcoli).

Naznanilo.
Podpisanec naznanja sl. občinstvu, da je prevzel od 1. oktobra t. l. znano
krēmo „Mali Rajh“
na **Kornu št. 6.**

Preskrbljena je vedno z dobrimi domačimi vini, zganjem in svežim pivom. Izborna kuhinja postreže vsikdar, bodisi z mrzlimi, kakor tudi gorkimi jedili. Za obilno obiskovanje se najtopleje priporoča

Lavoslav Hrovatin,
lastnik krēme „Mali Rajh“
na Kornu št. 6.

Krojaški mojster
FRANC ČUFER
v **Gorici**
v ulici sv. Antona št. 1,
izdeluje
VSAKOVRSNE OBLEKE
za moške po meri, bodisi fine ali priproste.
10 52—42

Priporoča se svojim rojakom v Gorici in na deželi, posebno pa učencem ljudskih in srednjih šol za obila naročila.

Leta 1881. v Gorici ustanovljena tvrdka
E. Riessner, v Nunski ulici 3,
(nasproti nunski cerkvi)

priporoča preč. duhovščini in slavnemu občinstvu svojo lastno izdelovalnico umetnih svetilk za vsakevrstne cerkvene potrebe. Ima veliko zalogo nagrobnih venec, za mrtvaške potrebe, voščeno svečo itd., vse po zmerni ceni. — Naročila za izdelavo izvršuje točno in solidno. Priporoča slav. občinstvu tudi svojo tiskarno šro na perilo. (P. el.)

ODLIKOVAN
fotografski ateliser
Anton Jerkič
na **Travniku št. 11 v Gorici,**
podružnica
na **Aeguedolitu št. 25 v Trstu.**
priporoča se
slavnemu občinstvu v mestu
in na deželi v blagohotno podporo.

Trgovina z jedilnim blagom
G. F. Resberg v Gorici,
v **Kapucinski ulici št. 11**
ter podružni na **Kornu št. 2**
priporoča to-lo blago:

Sladkor — kavo — riž — mast — poper — sveče —
olje — škrob — ječmen — kavino prismo — moko —
gris — drobne in debele otrobe — turšico — zob —
sol — moko za piganje — kis — žveplo — cement —
bakreni vitrijol itd. 3 20—48

Zaloga pristnega dalmatinskega žganja na debelo
ter pristnega črnega in belega vina.

Anton Pečenko
Vrtna ulica 8 — **GORICA** — Via Giardinu 8
41 52—41
priporoča

pristna bela in črna vina
iz **vipavskih, furlanskih,**

briskih, dalmatinskih in isterskih vinogradov.

Dostavlja na dom in razpošilja po železnici na vse kraje avstro-ogerske monarhije v sodih od 56 litrov naprej. Na zahtevo pošilja tudi vzorce.

Gene zmerne. Postrežba poštna.

Špedicijska poslovnica
Gašpar Hvalič v Gorici
30 51—35 v ulici Morelli 12
se toplo priporoča Slovincem v
Gorici in z dežele.

Ed. Pavlin v Gorici
v **Nunskih ulicah št. 10**
nasproti gostilni „Belega zajca“

priporoča preč. duhovščini in sl. občinstvu svojo veliko zalogo nagrobnih venec vsake vrste, rož. za cerkve, palm, šopkov za nove maše in poroke, voščenihi sveč, mrtvaških oblek, raket vsake velikosti, zlatih šk, lesenih stajal za palme, zlatih loncev, svi. atili, trakov vsake širjave in barve, črno rumenih, trobojnih, bisernih venec, papirja (manšete) za šopke, papirja v vsakih barvah za izdelovanje svetilk. Belga in črnega papirja in zlatih nog za rake, zlata za olupšanje.

Vse po nizkih cenah!!!

Opozorjam tudi, da tiskam šro na perilo in sprejemam vsa v to stroko spadajoča dela.

Vinarsko
in
sadjarsko društvo za Brda
v **Gorici**
prodaja pristno
brisko rebulo.

Ambrož Furlan
trgovec
z **jedilnim blagom**
— na **Tržaški cesti št. 4 v Gorici** —

priporoča kavo, riž, sladkor, moko, žito, otrobe, cement, vse poljske in domače pridelke, prodaja tudi kroglice za igro, likerje ter žganje na dedelo in drobno.

Podružnica je:
v ulici Parcar št. 10 v Podturnu.
Postreže vestno in po zmerni ceni.

Wertheimer
Triplex je v rabi tudi v cesarskem dvoru.

Šivalni stroj
na stojalu, ki se gonil z nogo; znana cena gld. 35-50

Wertheimovi šivalni stroji.
Priznana najodličnejši stroj za družine in obrti, ki šiva brez ropota, ter ima vsa zboljšanja novejša dobe. Zahtevajte cenike in vzorce za šivanje!

30 dnevni čas za preskušnjo. 5 letno pismono jamčenje.

Vsaki stroj, o katerem se v času poskušnje ne pokaže, da je izvrsten, vzamem nazaj na svoje stroške brez ovir. Samo direktno obtevanje z občinstvom brez zastopnikov, zato je prodaja za polovico cenejša od cen, ki so drugače običajne za prve fabrikate.

Poznate že Wertheimer-Triplex (Nov patent?)

Nähmaschinen Versand-Haus STRAUSS
Wien, IV. Margarethenstrasse 12.

Moja gospa je jako zadovoljna z Wertheimovim šivalnim strojem, kateri je dobila od Vas. Lahko tok, brez ropota, lepo delo, jednako, če so šiva močnejše ali slabše blago, vse to je vredno občudovanja. Originalni Singerjev stroj mojega soseda, ki je stal na obroke gld. 85,— ni prav nič boljši. — Z najboljšo zalogo in s spoštovanjem

Ferdinand Denz,
gozd. uradnik.
Vares (Bosna) 27. sept. 1898.

Pakovski mojster
Karol Draščik
na **Kornu**
bode na splošno željo slav. občinstva pekeli kruh od zdaj naprej **trikrat na dan.** Dobiva se vedno sveži **dunajski rženi kruh.**

Goriško pivo!
(na **Goriščaku II**).
Podpisani priporočam svojim p. a. odjemalcem svojo posebno dobro uležano izvozno, marono in uležano pivo najboljše kakovosti, dobiva se v sodčkih po 1/2, 1/3, 1/4 in 1/6 H, kakor tudi v posebnih steklenicah. Zajedno naznanjam, da sem v minolem letu svojo pivovarno znatno zboljšal in da sem rabil za varjenje dobrega piva le najboljše blago: Zatečki hmelj in hanaški ječmen. 6 26—13

Proseč p. n. odjemalce, da se z zaupanjem obracajo name in si obilno naročajo zagotovljam, najtoplejšo postrežbo. Z najodličnejšim spoštovanjem

Fr. Wanek,
pivovar.

Zaščitna znamka: \$10 K.G.
LINIMENT. CAPSICI COMPOS.
iz **Richterjeve lekarne v Pragi**
pripoznano kot **izvrstno bol ublažujoče mazilo;** za ceno 40 kr., 70 kr. in 1 gld. se dobi po vseh lekarnah. Naj se zahteva to **splošno priljubljeno domače zdravilno sredstvo** vedno le v orig. steklenicah z našo zaščitno znamko, s „**Sidrom**“ namreč, iz **RICHTERJEVE** lekarne in vzame kot **originalni izdelek** le tako steklenico, ki je prevedena s to zaščitno znamko.

Richterjeva lekarna „pri zlatem levu“ v PRAGI.

Teodor Slabanja
srebrar
v **Gorici, ulica Morelli 12**

priporoča velečastiti duhovščini in cerkvenim predstojnikom svojo delavnico za izdelovanje cerkvenih posode in orodja. Staro blago popravi, pozlati in posrebrji v ognju po najnižji ceni. Da si pa za zamorejo tudi bolj ravne cerkve naročijo cerkvene kovinskega blaga, olajšuje jim to zgoraj omenjeni s tem, da jim je pripravljen napravljati blago, ako mu potem to izplačujejo na obroke. Obroke si pa preč. p. n. gospod naročevalce sam lahko določi. — Pošilja vsako blago poštnine prosto!

Trpeči na plućah, v grlu, na duhu in trakealni!
Kdor se hoče iznebiti enkrat za vselej plućnih ali trakealnih bolezni tudi zasla-relih, bolezní na duhu, katere se dozdevajo neozdravljive, naj uporablja **čaj za boľne na plućah in v grlu A. Wolffsky.** Tisočere zahvalnice jamčijo pristnost tega čaja. Zavoj, kateri zadostuje dva dni stane 75 kr. Zvezki gratis. Pristnega dobiva se edino pri tvrdki **A. Wolffsky, Berlin, št. 37.**
25 9 251 S.

Važno za vsakega.
Razprodaja po čudovito nizkih cenah: 1. krasna žepna ura (anker-Remontoir) z niklom gravirana. 3 letna garancija; 1 elegantna verižica k uri z lepim privezkom (pariški sistem, na zahtevanje iz nikla ali pozlačena); 1 elegantna igla za kravate gospodov iz ameriškega zlata double s ponarejenimi briljanti; 1 par lepih uha-rov iz pravega 12 lot srebra, c. kr. punciranih; 1 par krasnih gumb za zaplestnice iz ameriškega zlata double s ponarejenimi briljanti; 1 garnitura gumb za srajce in ovratnice iz ameriškega zlata double, 5 komadov. — Teh 12 krasnih predmetov razpošiljam, dokler obstoji zaloga, proti povzetju ali proti naprej poslani gotovini samo za gld. 275 kr. (Le žepna ura je stala prej 5 gld.) Kar ne bi prijalo, se sprejme tekom 8 dnij nazaj. 254 6—4

E. Holzer,
zalega ur in dragocenosti, **Krakovo, Stradom 18.**

Usojam si slavnemu občinstvu, naznani, da prevzamem in izvršujem točno naročila na

kavo, čaj, olje, riž, makerone, delikatese, sadje, ribe, vina itd.

Pošiljate v emotih po 5 K. oddajam po pošti, one od 30 K. naprej pa po železnici s povzetjem.

Take pošiljate se izplačajo vsakomur, posebno p. n. gg. krčmarjem, družinam in onim, ki rabijo za dom različne jestvine ali želé o raznih prilikah nabaviti si specialitete, katere se na deželi ne dobi, ali pa le zelo drago, n. pr. **morske ribe in rake, sveže sadje, fino olje itd.**

Glavni moj namen je razpošiljati dobro blago in po nizki ceni.

Cenike depozijem radovoljno in brezplačno.

Za p. n. gg. trgovce imam posebej cenik in zamorem dajati blago po tako nizkih kupih, da se ne bojim konkurence.

Tudi sprejemam zastopstva in vsakojaka posredovanja.

Z odličnim spoštovanjem

Ernest Pegan
TRST
(cl.) v ulici S. Francesco št. 6.

nič treba in da se lahko vrnemo. — Z orožniki pa je še nadalje »politiko-val« o teh-le rečeh: Laški anarhisti so nameravali pri Leobnu umoriti laškega kraljeviča; oni bi utekli in Avstrija bi imela »umazane roke«. Taki ljudje niso vredni, da jedó kruh na avstrijskih tleh. Dalje je govoril o »držnosti« italijanskega konzula v Trstu, ki je šel cenit škodo na avstrijskih tleh; govoril je dalje o »avdienci« grofa Goëssa pri italijanskem konzulu, kateremu je zagotavljal avstrijsko ponižnost. Tako govorjenje pa orožniku ni ugajalo in ga je takoj aretoval. — Dr. Stanič: Kako se obnašajo laški delavci? — Kosovel ne ve nič slabega povedati, ali govorilo se je, kakor da je i med njimi anarhistov. — Dr. Stanič: Ako bi ne bili orožniki in vojaki, kaj bi se bilo zgodilo? — Kosovel: Nič zalega nikomur! Proč bi bili šli, kakor smo prišli. Lah bi bili le izvedeli, da jih ne maramo in bi zapustili naš kraj. — Dostavlja še, da ni bil v celi družbi, ampak le v treh.

Volč Anton in Stanič Ivan pravita, da sta šla z drugimi vred le pogledat, kakó bodo orožniki Lahe izganjali. Slamič ni ne vé, da bi bil Kosovel nekak vodja. Kričal je i on: Fora italijani!

Kumar Ivan in Volčič Josip izpovesta enako o nagibu »izleta« k Muličevemu mlinu. Zanikata, da bi se bili naprej zmenili za ta pohod.

Slamič Valentin zanika, da bi bil Kosovel nekak vodja. Šli so le pogledat k fužini iz radovednosti (kakor prejšnji). Pri fužini je stal bolj od zadaj. Slišal je kričati, a ne vé kdo in ne razume, kaj! Ni slišal povelja orožnikov, naj se vrnejo!

Koron Anton, Volčič Franc in Rijavec Ivan izpovedó enako prejšnjim, da jih je gnala k fužini radovednost, kakó bodo orožniki Lahe izganjali. Prvi pravi, da so sicer šli k fužini, ali ne za slabo. Opozna orožnikov ni slišal. O nekakem vodstvu Kosovela ne vedó nič. Volčič je zaklical enkrat: Fora italijani!

Vsi dosedanja obtoženci so iz Črnič. Mermolja Franc iz Sela je slišal, da bodo orožniki 18. sept. Lahe izganjali iz Batuj. Videl je množico ljudstva, ki je šla gledat k Vipavi, a ker jih ni bilo nazaj dolgo časa, je šel za njimi pogledat. Doli se je spustil v pogovor z orožnikom, s katerim je znan, potem je šel po ovinkih domov. Govorilo se je še v tednu, da je laški delavec Gaspardo govoril, da je vedel že tri mesece poprej, kaj se ima zgoditi s cesarico — in da se bodo godile še hujše reči. — Dr. Stanič pravi na to: Vsi obtoženci so doslej trdili, da so hoteli iti k fužini gledat, kakó bodo orožniki Lahe izganjali, ali nikdo ni pojasnil, kaj je ljudstvo mislilo: zakaj jih bodo izganjali. Zdaj šele vemo da zategadel, ker je eden njih rekel, da je vedel že tri mesece poprej, kaj se ima zgoditi itd. Umevno je, da je bilo ljudstvo radovedno itd.)

Plahuta Anton stanuje na samem, kakih 10 minut od Sela. Ko je videl toliko množico vreti proti fužini, je postal radoveden in šel sam za njimi. Na oknu fužine je videl ženo Gaspardovo, ki se je skozi okno rogala in se smejala; res je, da jej je rekel: »Le smejajte se le, saj se ne boste več dolgo«. Mislil je namreč nato, da jih itak orožniki izženejo iz naše dežele. O kakem dogovoru ne vé nič povedati.

S tem je končano zaslišavanje obtožencev vsled dogodka pred fužino popoldne. — Orožniški postajevođa je bil med tem naznanil v Gorico, da ti sočlavlina množica (eine tausendköpfige Menge) je napadla Muličevo fužino in grozi laškim delavcem, vsled česar je v nevarnosti fužina in Lah. — V Gorici, kakor znano, je bilo vse po koncu, vojaštvo v »Bereitschaft«, višji komisar Prinzig pa je drvil v Batuje z orožniki in dvema žardinjerama vojakov. Prvačkovi in Dornberžani niso nič vedeli, kaj se je godilo malo prej v Batujah, zato so bili jako rado vedni, kam gredó vojaki in v taki sili. In zato je šla večja množica ljudi za njimi proti Batujam. — Princig je našel v fužini vse v redu, od nikoder nevarnosti. Zaprl je z vojniki vse poti k fužini. — Za nekaj časa se je bližala množica od Dornberga. Princig je šel nasproti z orožniki; ukazal je, naj se ustavi in začel z njimi pogovor, svetovaje jim, naj se vrnejo. V tem pogovoru ljudstva z njim in orožniki so ljudje dregnili ob razne paragrafe, radi česar je bilo več njih zaprtih in postavljenih ta dan ne zatožno klop.

Čujmo zatožence.

*) Ta govorica je bila splošna, ali državno pravdnštvo ni preiskavalo! Zastopala je pri obravnavi zatrđitev Gaspardova, da ta govorica je izmišljotina. — Op. uredn.

Pelicon Franc: Isto nedeljo je šel v družbi na sprehod. Videl v veliki naglici pridirjati vozove s Princigom, orožniki in vojaki. Za njimi je pripela družba Prvačkovcev. Vsi so šli za njimi proti Batujam. Pridružilo se je mnogo ljudstva, tudi žensk in otrok. — Pred fužino jim je prišel naproti Princig z orožniki. Ustavili so se. Princig je dejal: »Najbolje bo, ako se vrnete!« Ljudje so odgovorili: »Najbolje bo, ako Lah gredó proč. Izaška ~~***~~ je ubila našo mater!« Ljudstvo je bilo razkačeno na te Lahe v Batujah se radi tega, ker se je govorilo, da je Gaspardo trdil, da je vedel za umor že tri mesece naprej in da je pričakovati še hujših dogodb. — Slišal je tudi orožnike, ki so opominjali, da je najbolje, ako se vrnejo. (Obdolžen je bil tudi, da se je porogljivo izrekel proti Princigu: češ: M—na, tudi ti si Lah. On — to zanikah). — Predsednik: Ali niste na kak način razžalili višjega komisarja Prinziga? — Pelicon: Ne! Ako ga nisem morda razžalil s tem, ker sem dejal, da sem prisegel zvestobo cesarju, Lah pa da so našo mater umorili! (Pelicon so aretovali drugo jutro). Niso mu povedali, zakaj).

Mozetič Anton iz Dornberga pripoveduje kakor gornji, da so šli z radovednosti za vojaki. Pred fužino je res rekel: Lah so našo mater ubili! Na to so ga aretovali. Ni slišal povelja orožnikov, naj se vrnejo.

Bavčar Viktor iz Sela, Slejko Ivan, Lipovž Ivan in Plahuta Fr., tudi niso slišali povelja orožnikov, zato se niso takoj umaknili.

Pirjevec Josipa ni bila vročena obtožnica, zato se ta dan ni obravnavalo proti njemu.

S tem je bilo končano izpraševanje obtožencev.

Presliševanje prič:

Priča: Grča, orožnik v Rihembergu. Ze nekoliko poprej je vedel, da hočejo italijanske delavce zapoditi, poslal je patrolje po vseh in vpraševal, čemisi kdo v fužino iti. Ko je množica res šla proti fužinam, so kričali: Italijanska kri je umorila našo cesarico. Zapan Rebek jih je silil nazaj. Na čelu četi je bil Kosovel. Rekli so, da hočejo drugega nič, kot samo: Italijani ven!

Proti 1. uri se je množica večala, nakar je brzojavil v Gorico. Ko je prišla pomoč, so se odstranjevali. Koliko jih je bilo takrat, ne vé. Zahtevali se tudi 8 dnij časa, da gredo ven. Vsa reč je bila naperjena proti italijanskim podanikom. Iz množice je slišal: Vaša kri je umorila našo mater, niste vredni, da vas nosi naša zemlja. Pozna Kosovela, Ambrožiča, ki je držal neki časnik v rokah, in je rekel, da namestnik drži z Italijani. Odvrčal jih je in jim navajal nasledke. Podžupan jih je tudi prigovarjal, naj se razidejo. Mermolja je prišel pozneje, navduševal ljudi, a ni pretil.

Pomnenju Grče je bila nevarna stvar na vsak način, če bi ne bilo orožnikov. Izvedel je že p. ej, kaj nameravajo: ljudje so o tem govorili. Mislil na to se je rodila med njimi, stvar je pričela v Črnicah. Iz Črnič so bili prvi, ki so šli proti fužinam. Šli so pa čez Malovše in ne po direktni poti, samo radi tega, da bi ljudij nabrali. Mermolja je govoril proti postajevođji in ne proti ljudstvu, kakor se ga dolži. Proti izvajanjem Grče protestujeta: Mermolja, Ambrožič. Mermolja je rekel, da bi bilo skoro prav, da gredó Italijani proč.

Kosovel je rekel, da nočejo storiti nič zalega. Mozetiča so aretovali, ker je na prigovor nadkom. Princiča, naj gredo strani, rekel: Ne, Italijani morajo proč. Pelicon trdi, da ni kričal: Italijani proč!

Priča: orožnik Černe je bolan, prečitajo njegovo prvotno izjavo.

Priča: Giuseppe Gaspardo v službi Muliča je govoril nekaj o harmoniji med tamošnjimi delavci, o strahu, ki je zavladal. Povedal ni nič posebnega. Prvič so se bali in so se zaprl; drugič, »nessuna impression«.

Bazzoli Giuseppe iz Petrizole v Italiji: Je še v službi Muliča. Videl je skozi okno 70-80 oseb*). Ne more reči, da bi bili kaj slabega delali. Zaprti so bili na povelje orožnikov, češ da pride ljudstvo iz bližine »a fare il diavolo«. Slišal je le klice: Fora i assassini! Bili smo se, da nas bo ljudstvo kamnjalo. — To bi sicer lahko storilo, ali ni! Ur. —) Pravi, da je v Batujah že 4 leta, živi s Slovenci v najlepši slogi. Nejevolja proti Lahom ni nastala vsled narodnostne mržnje ali radi »gelosia del mestiero«, ampak radi umora cesarice. — Obdolžuje Kosovela Francea, da mu je dejal že med tednom v Črnicah: Ali si prišel mostro di un italian! Bil je tudi res na čelu onim, ki so demostrovali pred fužino.

*) Po drugih izpovedbah 100, po nekaterih 200. — orožnik Grča jih je videl pa — 1000! Zato je šlo vojaštvo v Batuje! Orožnik Grča je bil za svojo gorečnost — povišan v službi. Ured.

Orožnik Sorč Franc. Okoli 7. ure so prišli s Princigom k Fužini. Za njimi ljudstvo od Dornberga. Princig ga je ustavljal v imenu postave, ali ono je odgovarjalo: Živio Avstria, fora italijani. Bilo je okoli 150 oseb. Poznal ni nikogar. Govorilo pa se je, da Mozetič in Pelicon sta se spuščala v govor s Princigom. Kaj so govorili, ni slišal. O namenih množice izraža »svoje mnenje«, da bi utegnili pri fužini kaj razbiti. — Na posebno vprašanje dr. Staniča pravi, da Mozetič in Pelicon »sta se spuščala s Princigom v govor, ali protivila se nista«.

Gaspardo Angelo iz Vidma v Italiji: Zaprti smo bili v fužini iz strahu; orožniki sami so nam rekli, naj se zapremo. Klicev drugih ni slišal razun »Ven fuk!«, kar je klical Plahuta Franc, ki pa drugače ni storil nič slabega. Bili smo se, a ne mnogo, kar so bili ondi orožniki. — Izključiti tudi, da bi vladala proti njim jeza radi tega, ker so Italijani, ampak ker je Lah umorilec cesarico.

Gaspardo Terezija iz Čedadu pravi, da je v Batujah že 22 let, pa ni bilo nikdar razpora med Slovenci in Italijani.

Bala se je, ker je slišala praviti, da radi umora cesarice pridejo domači ljudje in jih zapodé, — pa tudi radi tega, ker se je bila razširila govorica, češ, njen mož je vedel za umor že 3 mesece poprej. Slišala je kričati, pa ne vé kaj. Bala so se sicer, ali ko so videli, da je ondi »forza« (orožniki), niso imeli toliko strahu. Bala so se le, če bi prišlo še več ljudi, da bi se kaj zgodilo, bi metali kamenje itd. Videla je Mermolja skozi okno; ona se je smejala, a on ji je dejal: »Le počakaj, malo časa in več se ne boš smejala«. Ona na to: »Le počakaj, te že poznam, kdo si«. Njej so se zdele njegove besede kot grožnja. — Mermolja pa je dejal, da se mu je rogala skozi okno in se smejala. On je dejal tiste besede v veri, da bodo Lah takó in takó v kratkem iztirani).

Obravnava se pretrga. Nadaljevanje ob 4. popoldne.

Priča Jan. Furlan je prišel vinjen. Zagovornik je predlagal, naj se ga ne zasliši; predloga se je pridružil drž. pravdnik. Sodni dvor se je posvetoval ter ga vsogledno zavrnil. Rekel je, da ne vé, da bi se bilo kaj slabega zgodilo. On je bil tisto nedeljo po opravih v Muličevi kovačiji, a bil je višjen, kakor je sam takoj s početka povedal sodn. dvoru. Ljudstva je bilo veliko, ali on je bil daleč proč od ljudi. Slišal je le od daleč: ven cikorija, a ne vé, kdo je tako vpil in tudi ne vé, iz kakšnega namena so kričali: fora italijani. Videl pa je podžupana Berbuča, ki je miril ljudi. Konfrontovali so ga s 3 obtoženci, povedal je, da so bili tam, ali ne vé, da bi bili kaj vpili. Svojo izjavo kljub žalostnemu avodu je potrdil s prisego na zahtevo sodn. dvora.

Priča Ant. Berbuč, podžupan iz Sela. Čul je že poprej kake 3 mesece od svojega delavca, da se govori, da se ima izvršiti neki umor. Tisto nedeljo je bil na Sv. Gori in ni vedel nič, kaj se namerava. Ko se je vrnil domu, ga je povprašal orožnik Grča, če vé kaj novega. Vedel ni seveda nič. Grča še le mu je povedal, kaj se godi. Na zahtevo je šel z njim. Ljudi, ki je srečeval, je spraševal: kam greste? Odgovarjali so mu: Lahe gremo odpraviti. Čul je besede: Laška kri je umorila našo mater. On sam je miril ljudi ter jim svetoval, naj se razidejo. Grča ga je med drugim tudi vprašal: Kaj hočemo ukreniti? Imamo pravico streljati in orožje rabiti! On sam je mislil iti drugi dan do župana ter izposlovati z višjo oblastjo, če je to dopustno, da se odstranijo Italijani. Moral je tudi pred nadkomisarja, ker je povedal, da je slišal kričanje: Italijani ven, proč ital. assassini, a ne vé, kdo je tako rekel. Ni slišal nič o grofu Goëssu, da drži z Lah. Kosovela so postavili na čelo, ker zna dobro govoriti.

Priča: Orožnik Kodrin. Prišel je z nadkomisarjem Princigom ter je izvedel še le na Lcu mesta, kaj se godi. Čakali so vojaške, on je sklical orožnike ter jih razvrstil. Nadkomisar je vprašal ljudi, kaj da hočejo ter jih silil nazaj. Ko so orožniki postavili bajonete, so odšli počasi nazaj. Kričali so: Italijani proč, a pretili niso. Ljudi so odpravljali najprvo z lepa, naj gredo stran, potem v imenu postave in obrnili so se. Ko je bil Mozetič aretovan, je slišal Kodrin samo besedo: »Ne!«, drugega nič. Opraviti je imel z njimi več kot 1 ure.

Izpovedanje Muličevu. 2 tretjini delavcev je Slovencev, on da ne dela nikake razlike na narodnost. Zvedel je že prej, da se namerava nekaj proti Italijanom, dal je zato svoja navodila ter odšel. Pretilno pismo je bilo prej odprto ter oddano oblast. On da je hotel vedno najbolje prebivalstvu. Pozna

le Mermolja. Škodo ima, ker se je moralo delo ustaviti. Nekaj delavcev mu je odšlo in on ne more dobiti drugih. On je prepričan, da ako oblast bi ne bila posegla vmes pravočasno, bi bili italijanske delavce trpinčili.

Zapisnik z županom Leop. Bolkom. Na Lcu mesta je videl ljudi in vojake. Zakaj je bil Mozetič aretovan, tega ne vé, Pelicon je ušel ter so ga prijeli še le drugi dan. Slišalo se je kričanje: Zakaj so Italijani umorili našo mater. V nedeljo se je bilo zbralo kakih 300 oseb iz bližnjih vasij, a niso bili oboroženi, niso nič pretili, slišati je bilo le: Našo mater so umorili. Gibanje je šlo proti ital. podanikom. Agitacije proti Italijanom ni opazil. Vse ljudstvo je imelo žalovanje na ustih in se ni bilo bati izgrediv.

Zapisnik z Jos. Kavsom, poš. upraviteljem v Črnicah. Slišal je dopoludne, da hočejo popoldne v Fužino. On je odsvetoval ljudem v gostilni, kakor je tudi »Soča« odsvetovala izgrede in demonstracije. Pismo na Muliča je bilo oddano na pošti v Črnicah.

Zapisnik s P. Slamičem. Slišal je kričati: Fora Italia, živio Slovenci! Slišal je že prej, da gredo v nedeljo v fužino pogledat, naj odpravijo Italijane.

Zapisnik z Rebekom. Čul je: Pojdite, gremo pogledat, kako spravijo orožniki Italijane strani. Zalega se vos čas ni nikomur zgodilo.

Zapisnik z višjim komisarjem Princigom. On vé povedati o stvari še le od takrat dalje, ko je prišel na lice mesta z vojaško asistenco. Nad tisoč ljudi je bilo zbranih tam po izjavi Grčevi, ki so zahtevali, da se italijanske delavce izroči in odstrani. Nadkomisar je odredil svoje ter je dal strážiti vse dohode do fužin. Ko so jo to zgodilo, je čul kričoč množico. Šel je isti z orožniki nasproti ter je zapovedal, naj se ustavi. Temu zapovedanju so ubogali, nakar je vprašal, kaj da hočejo. Odgovorili so, da so prišli iz same radovednosti ter da zahtevajo, da morajo italijanski delavci zapustiti slovenska tla. Opoznaval jih je na to na nasledko ter pozval, naj gredó nazaj. Mozetič je kričal: Ne, no homo šli; Pelicon pa je klical besedo, katerih ne more ponoviti. Radi tega je odredil aretovanje, Pelicon pa je ušel. Bila sta v prvi vrsti »tumultuantov«. Bila sta odločno sposobna, ljudstvo nadražiti; množica je hotela dalje iti ter se je končno oddaljila do glavne ceste in razpršila. Zvečer je zopet pregovoril množico, domov oditi. Po noči je bil popolnoma mir; tudi patrolje so naznačile, da je mir. V ponedeljek je odšlo vojaštvo v Gorico. Dal je zapreti Kosovela in Mermolja. Ambrožiča so tudi prijeli, ker je rekel, da Goëss drži z Italijani. Množici je bilo znano, da so fužine zasedli vojaki; če je imela orožje, seboj, ne vé povedati, pač pa so vzeli nekemu mladeniču »fové«. (Krummeser) pravi g. Princig.)

Mozetič pravi, da ni govoril tega, kar je nadkomisar rekel in Pelicon trdi, da ni rekel nič in tudi ni nič prigovarjal.

Temu so sledile razne informacije o obtožencih od občin, ki se pa glasé skoro vseskozi ugodno. Povedanega ni bilo nič posebno obtoževalnega.

Sledil je kratek odmor, nakar je začel govoriti drž. pravdnik Jeglič, kateri je po svoje utemeljeval obtožnico.

Po govoru drž. pravdnika se je oglasil zagovornik dr. Stanič. Govor se glasi:

Kako gojiti čustva domovinoľubja pri naši mladini, je vprašanje, ki je postalo v zadnjih časih posebno akutno in zanima že širše kroge. Nekak odgovor na to vprašanje, podala nam je današnja razprava, čeravno le negativen.

Vpraša se, kaj je spravilo te žrtve domovinoľubja na obtožno klop, kaj je spravilo 5 od njih, ki so očetje družin, imajo premoženje, v zapor, kjer stočejo že 8 tednov? Vpraša se, kako so zaslužili, da so jim stražarji vedno za petami in jih tudi danes v dvorani čuvajo? Odgovor: preveč domoljubja. To imate za vašo lojalnost, to za vaš patriotizem! Opočita se vam: kaj imate od svojega patriotizma, kaj od svoje lojalnosti in skoro je temu očitjanju dati prav. Preveč lojalnosti, preglasno izražanje tega patriotizma spravilo vas je v temnico.

Tužen je brezdvomno 10. dan septembra in zgodovina zastoj išče drugi dan, katerega bi mogla temu predpostaviti. Človeštvo zakriva svoj obraz iz sramote, da se je iz njegove srede zamogla roditi stvar, ki ponižuje človeka globoko pod zverino. Da je tako nečloveško, neživinsko početje vzbudilo reakcijo ne le proti Lucheni-ju, ampak proti vsji tisti družbi, iz koje sredine se je moglo tako bitje roditi, je kaj naravno in človeški družbi umevno.

Ne samo Gorica, Nabrežina, Devin, Trst, Ljubljana, Reka, Budapest, tudi

Dunaj se je branil proti sorodnikom anarhistov, provzročiteljem tega krutega čina. Reakcija vzbudila se je ne-le po celem našem cesarstvu, ampak tudi v inozemstvu. Spominjam na Berolin in Špandau, kjer so laške delavce ne-le pogнали, ampak s petroljem jim zažgali barake in koč.

Človeštvo se brani in reaguje proti vsem življenjem, od kojih mu preti škoda, naj se ti življenji zovejo kužni baki ali kakor si bode. Pri dr. Müllerju niso uničili le onih baki, ki so neposredno prouzročili njegovo smrt, ampak tudi vse sorodnike teh živali. Morda je slučaj, gotovo pa nesreča, da je rodila Italija, ta lepa in cvetoča dežela, take mikrobe, specialiste bodal in zavrtnih dejanj, ki so ne-le sramota deželi in narodu, iz koje prihajajo, ampak kuga vsej Evropi.

Ta sodni dvor bil je po 10. septembru že večkrat priča dogodkov, ki so vredni, da jih obžalujemo. Tudi mene je zadela uradno usiljena in celostna naloga, da sem moral zagovarjati ljudi, ki so bili obtoženi žaljenja Njegovega Veličanstva cesarja in celó pok. cesarice. Med temi, povdarjam to s posebnim zadoščenjem, ni bilo ni jednega Slovenca. Torej če govorim o reakciji proti kužnim baki, je po vsem opravičena in če ne opravičena, vsaj umevna reakcija proti laškim življenjem. Priznati moram, da so vsekako obžalovanja vredna sredstva, katera je rabil Berolin in Špandau; toda ako se ne moreš na drug način rešiti takih kužnih živali, je vsako sredstvo postavno. Kaj so storili naši ljudje? Nobenemu niso nič žalega storili in vendar sedé tu na zatožni klopi, kakor najhujši hudodelci, varovani od stražnikov, Slovenci in Avstrijci, s katerimi bi težko kak Italijan tekmoval v domovinsljubju.

Priznati je moral sam d. p., da ni bilo razun navedenega uzroka nobene, ki je privedel naše obtožence do tega samo na sebi nedolžnega, le s pretiranjem do hudodelstva povzdignjenega demonstriranja. Priznalo je in to meni popolnoma zadošča.

Res je, kar so to vsi oni soglasno potrdili, da so laški in slovenski delavci živeli dolgo časa v popolnem sporazumljenju. Radi so privoščili naši ljudje privravnanim Lahom boljši kos kruha, kakor so ga sami imeli. Privoščili so jim bel kos kruha, med tem ko so se sami zadovoljili s črnim. To je tudi nekaj, za kar pa državni pravdnik ni imel besede.

Čuli smo od pristojne strani potrdilo onega vprašanja, katerega sem koj s početka obtožencem stavil in za katerega ni imel g. d. p. drugega, nego smehljaj pomilovanja, kakor bi vse to bila le moja izmišljotina, namreč vprašanja, ali se ni bilo po vsej dolenji Vipavski raznesla vest, da je eden izmed Muličevih delavcev se izrazil, da je bilo že pred 4 leti sklenjeno, kar se je zgodilo 10. septembra, da se je imelo to zgoditi 3 mesece prej ter da se bode še nekaj hujšega pripetilo. Da je bila ta govorica raznesena vsaj 8 dni prej, prejšnjo nedeljo, najbrže je bilo to 11., je dokazano. Da se je sploh tej govorici verovalo, poterdil nam je podžupan Berbuč s prisego. Od 11. do 18. imela je govorica gotovo dovolj časa, da je prišla do ušes bližnjih občin in do ušes onih, ki so prouzročili nedolžno demonstracijo. To je pač odločilna okolnost in ključ k vsemu. Treba si je predstavljati duševni stan naših ljudi, ki so pok. cesarice ljubili kakor mater (saj so se tako celo proti orožnikom in komisarju Prinčiču izrazili). Treba si je predstavljati občno žalost po državi. Kar naenkrat pride govorica, da eden tistih bakičlov živi celo med njimi. Ta človek trdi, da je že pred štirimi leti vedel, kaj se ima zgoditi in ta človek si drzne dostaviti, da se bode še nekaj hujšega zgodilo. Gospodje sod.! Tudi v Vas tiči nekaj človeškega in patrijotičnega čustva. Vprašam Vas, kaj bi bili Vi v takem slučaju storili? — Kaj se more tedaj najmanj pričakovati od priprostege kmeta, ki ljubi svojega cesarja kakor svoj dom in morda bolj? Jaz mislim, da ni bolj nedolžnih sredstev, podajati svojim čutstvom izraz, kakor so ta. Sklenili so iti tje, demonstrirati in povedati na široka usta, da pri njih ni zemlja za one, ki na tak način zatirajo najsvetejša čustva. To je bil pravi vzrok in jedini namen, ki je spravil današnje obtožence na te klopi. — Temu je dodati še to, da Mulič, ne vem, kakega mišljenja, političnega izpovedanja in kake narodnosti, da ni bogati Mulič na svoji palači ni imel črne zastave. Najslabši kmet dal je 15 kr., da jo je razobesil raz svojo koč, le Mulič, oni mogočni Mulič, ki se brezdvomno ponaša s svojim avstrijskim patrijotizmom, ni imel teh 15 kr., da bi razobesil zastavo. Če to ni vzbudilo, če to ni užalilo in če to sploh ni v stanu razburiti našega ljudstva, ki ima le dvojno čustvo v svojih prsih,

Boga in cesarja, potem, gospodje sodniki, kaj je v stanu razburiti ga?

To so oni psihološki momenti, ki nam dajajo ključ do te uganke, ki za me ni uganka. V tem, da so hoteli Muliča prisiliti, da razobesi črno zastavo in da so mu v to svrhu pisali, v tem najde državno pravdnštvo že vse učinke § 98. Meni je slučajno dobro znano, da je tukajšnja policija nekemu bogatemu Goricanu, ki ima jedno najlepših palač na enem najlepših trgov, ki pa do sedaj ni imel še prilike dati dokazov avstrijskega patrijotizma, in kojemu se ni zdelo primerno uporabiti te prilike v tednu po 10. septembru, naravnost zaukazala, da razobesi črno zastavo. Če so torej Pinjatarji in njegovi drugovi s tem, da so od Muliča odločno zahtevali, naj razobesi črno zastavo, zakrivilo hudodelstvo po § 98, zakrivila je to hudodelstvo tudi tukajšnja policija. Zakaj državno pravdnštvo ne toži tudi policije po § 98? Očividno radi tega ne, ker tega hudodelstva ni zakrivila. Če torej policija ni zakrivila tega hudodelstva, niso ga zakrivilo tudi Pinjatarji in drugovi. Razobesi zastavo in razpusti laške delavce! Le to se najde v pismu. Ali v tem najti kako hudodelstvo, to se mi zdi in je tako izvirno, tako pretirano, nejuridično, da ne vem, kako bi mogel to modrost označiti.

Državni pravdnik našel je štiri dejstva v demonstraciji današnjih obtožencev. Jaz ne morem najti v vseh štirih dejstvih nič učinka § 98b in tudi ne onega 283. Razlogi so pač jasni in nejuristu ravno tako lahko umljivi, kakor juristu. Če vprašam množico, kako hudodelstvo vidi v tem, da se je v Batujah vpilo «fora cikorija, fora Italiani», bode zastoj iskala v tem kakega hudodelstva. Primanjkoval je prvi predpogoj, da bi se bilo proti narodnosti sploh šuntalo; šlo bi se le proti devetim delavcem v fužini Muličevi. Tukaj moral je pomagati državnemu pravdnstvu iz zadrege § 98b, ki je postal v zadnjih časih poseben modern. Lajki išče zaman učinka kakoršnega si bode kaznjivega dejanja, kjer državni pravdnik, kakor trdi, tako jasno vidi hudodelstvo izsilovanja.

Pismo, katero so pisali prvi trije obtoženci, je otročarija, čista in gola otročarija, nič več in nič manj. Takih pisem piše se dandanes Bog ve koliko. Prepričan sem, da bi bil Mulič to pismo vrgel v ogenj, ako bi mu bilo prišlo v roke. Kje je torej oni strah, kje ona sredstva, ki bi ga bila spravila v oni trepet, ki je bistveni rekvizit § 98. Pismo pravi, da se bode drugače godilo, kakor ob lanskih volitvah. Spričano bi moralo biti, da se je grozilo s smrtjo, s škodo na premoženju itd. Nismo pa še nikdar čuli, da bi se bilo pri lanskih volitvah grozilo s smrtjo, poškodbo na telesu na svobodi ali na poštenju. Samo kazanje in cikanje na lanske volitve ni grožnja s smrtjo, poškodbo itd. Mulič sam ni mogel navesti v kako škodo, v kak strah, v kak opravičen strah bi ga bilo moglo to pismo spraviti. Saj je moral sam priznati, da lani ni niti volil in da se mu iz tega razloga ni moglo nič zgoditi. Vse je torej, kakor mora državni pravdnik nehoti in direktno priznavati, le otročarija, velika otročarija, brez resnega namena in nesposobna, provzročiti kako resno posledico. Da je to moje pravno stališče, gospodje sodniki, vas ni še posebej treba prepričevati in mislite si le, da se ni 18. sept. čisto nič pripetilo. Da se je pa 18. sept. zbrala množica pred fužino v Batujah, je slučaj, ki ne stoji v nobeni zvezi s pismom, za katerega nimajo odgovarjati oni, ki so že 3 dni prej pismo spisali in odposlali, ne da bi vedeli, kaj se ima prihodnjo nedeljo zgoditi, zlasti pa, ne da bi bili s pismom nameravali, da se to zgodi. Vsako dejstvo mora se tolmačiti za se. Samo to, da se je že ves čas govorilo, da pojde ljudstvo v nedeljo v Batuje gledat, kako bodo orožniki izganjali laške podanike, iz tega dejstva zveze iskati s pismom, to pač ne gre, to je pretirano, umetno.

Kar se drugega dejstva tiče, je tudi to, kakor sem že rekel, čista in gola demonstracija. Morda bi bila le-ta lahko dala povod glavarstvu, da le to uporabi mnogoštevilne naredbe, koje ima na razpolaganje. Koliko takih dejstev doživeli smo mi v zadnjih časih v Gorici, n. pr. 22. marca 1897. Bile so to veliko hujše demonstracije, kakor 18. sept. v Batujah.

Ta čas ni našlo drž. pravdnštvo ni politična oblast nikakega povoda do kakega postopanja, našlo ni v teh demonstracijah drugega, nego dovoljen način, dajati svojem patrijotizmu odduška; kaznjivega gotovo nič. Dne 2. marca 1897. kričalo, upilo in tulilo se je po ulicah vso noč in vendar radi tega nismo prišli do danes še do nikake obtožnice.

V Batujah bila je res neka demonstracija, čisto nedolžna demonstracija in morda najnedolžnejša, kar jih zgodovina pozna. Ako so današnji obtoženci vpili «fora cikorija», ni vendar

najti v tem nikakih rekvizitov § 98b, ker to ni nikaka grožnja s onimi zli, katere ima v mislih k. z. Demonstracija je bila in nikako hudodelstvo.

Državni pravdnik, vidé, da primanjkuje prvi rekvizit, t. j. nevarna grožnja, ve si pomagati in skuša nadomestiti ta prvi rekvizit s tem, da trdi: ljudstvo bilo je dogovorjeno, sporazumljeno. Dogovor je morda res bil, iti k fužini demonstrirati, a ni bilo dogovora komu tam silo delati. Tega dogovora se pač ne da dokazati, in niti jedna priča ni mogla potrditi ni slutnje za domnevanje pretenj po § 98. Samo dogovor «pojmo v Batuje» ni še nikako hudodelstvo po § 98 b. in ko bi bili obtoženci tudi res nabirali ljudi, s tem bi ne bilo še nikogar izpodbujali, da rabi silo, da jo rabi z namenom, koga spraviti v strah in trepet, da bi kaj izsilil od Petra in Pavla.

O tem ni bilo dogovora in razprava ni mogla potrditi nikakega domnevanja, kaj se dokaza.

Grčar, ta klasična priča, glavna opora državnega pravdnštva, moral je priznati, da mu je ljudstvo vedno zagotavljalo, da ne namerava nič žalega, da le želi, da Muličevi Lahji gredo z lepa proč. Te besede «želimo, da se Lahji izsele, nočemo pa nikomur nič žalega», ovračajo vse umetne zgradbe državnega pravdnštva, češ, da je bilo že prej dogovorjeno, konkretno, da bi siloma izgnali Lahe iz fužine. Vse to so fantazije gosp. Prinčiča, neke pene državnega pravdnštva, ki nimajo nikake dejanske naslombe.

Državni pravdnik je priznal da so šli Dornberžani iz radovednosti za vojaki v Batuje. Ko so prišli na prizorišče, so morda razumeli, da se gre proti Muličevim delavcem. Morda je res jeden ali drugi rekel: «Ja, Italijani morajo proč». Zadoštuje to pa že za hudodelstvo po § 98? «Ta mora iti ven». Jeli to že nasilstvo v zmislu § 98b. Kje tak dogovor, kje namen, kje sredstva?

Državni pravdnik sam pripoznava, da Muličevi delavci niso slišali in niso mogli slišati vpitja vled hrupa in šundra. Bistvo § 98b in 90 pa je, da se duševni stan onega, proti kojemu je grožnja namenjena, postavi na tak položaj, da trpi tako ali še hujše, kakor da bi kaka fizična moč vplivala nanj. Kje so ti trpeli, če groženj niti slišali niso in jih sploh niso mogli slišati. Pa saj je bila prva beseda Gaspardova «strahu nisem imel in ga tudi danes nimam. Videl nisem nobenega žuganja in tudi zaradi tega, ker nisem ničesar slišal, se nisem bal». Da so prišle ženske v strah, je umevno.

Prišle so pa v strah zato, ker jih je orožništvo prestrašilo, še predno je prišlo ljudstvo na lice mesta, vled česar so se tudi na ukaz orožnikov skrile, per buon ordine in ne iz strahu. Če je ta pervenejca, to postopanje orožnikov koga spravilo v strah, nimajo pa za ta strah odgovarjati obtoženci, ampak orožniki. Tudi, ko bi res bilo, kar pa ni, da so bili Muličevi delavci v kakem strahu, da bi se utegnili kaj hujšega pripetiti, tudi ta strah ni oni, katerega zahteva § 98 b. To, da je bilo ljudstvo v množici prišlo v Batuje, ni nič hudega, ker ni bilo nič konkretnega dogovorjenega in ker sploh ni bilo nikakega slabega namena. Če je pa laške delavce spravila prisotnost naših ljudi v strah, niso to vendar take pretnje, kakoršne ima v mislih § 98 b. Če je Bog koga ustvaril tako mogočnega, da more že njegova prisotnost spraviti kakega bojazljiveca v strah, pač ne bode on potem odgovarjal po § 98 b. za oni strah, katerega nehoti in nevede pri bojazljivecu vzbudi. In kar velja za pojedinega, to velja za množico, ki so v svoji skupini nehoti bili pri orožnikih kakor pri Muličevih delavcih provzročili nekaj strah, ki je bil pa popolnoma neopravičen. Torej, če pri prvem slučaju, ko so prišli Črničani k fužini, ni najti sredstev, ki bi bila sposobna prouzročiti strah po § 98 b., je to popolnoma izključeno pri drugem slučaju, ko so Dornberžani prišli zadoščevati svoji radovednosti in z nikakim drugim namenom, zlasti ne s slabim naklepom. Kaj da so tam storili, nam ni vedel razložiti ni komisar Prinčič, niso nam znali natančno povedati niti orožniki.

Vse, kar smo izvedeli, je to, da eden obtožencev je naredil neko gesto proti komisarju in ga psoval.

V teh dveh dejstvih ni najti učinka, objektivnega učinka po § 98. Če ga je tudi razžalil s kako besedo, imel ga je tožiti komisar Prinčič po § 312. in Pelicon odgovarjal bi bil po tem §. Te tožbe pa ni. «Čo m—»! V tem aktu najti učinek po § 98. je preprečno. Ko bi bil Mozetič tudi res rekel, naj gredo Italijani proč, tudi v tem ni najti učinka po § 98. Iskati ga, bi bilo ravno tako predržno. Torej, kar se Dornberžanov tiče, zdi se mi nepotrebno razpravljati, ali so objektivno ali subjektivno kaj zakrivilo. Oboje je izključeno.

Edino vprašanje, ki ima navidezno nekaj temelja, je vprašanje gledé §

283. Veliko ta § res ne zahteva, ali vsaj toliko zahteva, da se množici zaukaže resno, pravilno in razumljivo zaukaže, da se ima raziti. Rabuka ni bilo ne popoldne ne zvečer. Rabuka je le tedaj, ko se množica zbira, da oblasti silo dela. Tega v našem slučaju ni. Drugi pogoj je, da množici jedna oseba, ki zastopa oblast, zaukaže, da se mora raziti. Orožniki so sicer trdili, da so prigovarjali ljudstvu, naj bi se razšlo. Sorč je rekel, da so orožniki tolažili, prosili ljudstvo, naj se razide, § 283. pa zahteva ukaza. Ni morda treba, da bi se ta ukaz izrekel v formalni obliki «v imenu postave», to ni odločilno. Odločilno je, da se ukaže resno, pravilno in razumljivo. Ta ukaz mora biti razglašen na ta način, da ga je vsakdo slišal. Ne morem prestopiti ukaza, če zanj nisem vedel, domnevati si pa takih ukazov istotako nemorem. Vsi orožniki morali so priznati, da je bilo mnogo ljudstva, da je bilo veliko šundra, hrupa in da ni bilo mogoče, da bi bili vsi slišali ukaz, če bi bil tudi res razglašen, kar pa ni bil, ker orožniki so le tolažili in prigovarjali in nič drugega. Dokler torej tega dokaza ni, da je vsak vedel za ukaz, ni jih mogoče obsojati po § 283.

Gospod državni pravdnik navajal je olajšujočih okolnosti, toda pozabil je najvažnejšo. Ne da bi mu očital, da je pozabil, da so bili nekateri izmed obtožencev že s tednov v zaporu, torej veliko več, kar bi mogli v najneugodnejšem slučaju po § 283. trpeti, ki določa kazni le od enega tedna do enega meseca, torej, kakor sem rekel, da so veliko več prestali, nego bi jih moglo zadeti v najneugodnejšem slučaju po § 283. Nočem povdarjati, zakaj jih je bilo 5 od njih takoj na lice mesta aretovanih, zakaj je bil v zaporu Ambrožič, zakaj Mozetič in Pelicon, zakaj Kosovel in Mermolja. To so vprašanja, ki se danes odtegujejo moji nalogi. To, da so se ta vprašanja prezrla, gotovo ne utrjuje stebrov, na katerih stoji pravica.

Veliko važnejše je pa vprašanje, kak nagon, kak namen, kak psihološki vzrok je privedel tožence na te klopi. Niso šli tje, da bi kako silo rabili, da bi komu kako škodo prouzročili, da bi sploh kaj storili, kar postavam ne odgovarja. Hoteli so dem. na čisto nedolžen način in nič več. Nagon temu bil je človeški, patrijotičen, celo vzvišen. Mater so ubili, bahali so se tega in celo prorokovali, da se ima še kaj hujšega zgoditi — komu bi tu kri ne vzkipeła, koga ne spravila z deroč množico, ki boče protestovati proti domnevanju, kakor bi se vjemala s takimi čini. To je ona točka, to oni nagon, katerega sem imenoval že začetkom ključ vsemu. Preveč patrijotizma, preveč lojalnosti in preglasno izražanje tega patrijotizma spravilo je današnje obtožence na te klopi.

Jaz mislim, da se vzdiga današnji slučaj nad nivo navadnih razprav, katere imamo tukaj in da je glavni temelj vsake državljanske pravice oni, ki ne gleda na vero in narodnost, ampak ki presoja stvar po objektivnih načelih. Današnji obtoženci bodo prebili tudi današnji dan. Oni pa se s tem ne bodo odvrčali od onih čustev, od onega patrijotizma, katerega so doslej imeli. Bili so zvesti Avstriji, to ostanejo, naj bode sodba taka ali taka. Za njimi ostane isti rod, zvest vladarju, zvest svojem narodu. Še ta čas, ko sta Prinčič in Gošče že davno minula, ko od današnje vlade ne bode nikogar več, še ta čas bode ta rod glavna opora države. Stal bode kot skala, trden in neomahljiv.

Pravica je temelj državam in od Vas, gospodje sodniki je odvisno, da ta temelj utrjujete. Krivice so dosti godi na svetu in tudi razsodbe niso vse pravilne. Tudi sodniki so človeška bitja in sodijo po svojem razumu. Ne zahteva se od Vas nič nečloveškega; Vaša razsodba bode le človeško pravilna in o tem utrdili boste temelje države in izbudili naše ljudi do vstrajnosti na poti domovinsljubja. Vaša razsodba bode pravilna. To je, kar od Vas zahtevam in nič več. S tem sklepam.

Po zagovoru se je sodni dvor posvetoval 1 uro ter razglasil potem razsodbo. —

Obsojeni so:

Na 5 mesecev: Kosovel, težka ječa z 1 postom;

na 4 mesece Ambrožič K. in Pelicon Fr., težka ječa z 1 postom in 1 težkim ležiščem;

na 3½ mesece težke ječe z 1 postom: Skodnik, Volčič Fr., Volčič Jos., Marmolja Fr.;

na 3 mesece težke ječe z 1 postom: Slamič Val., Slamič Al., Slamič Jos., Volk Ant.;

na 2½ meseca težke ječe z 1 postom: Toplikar V., Kumar, Koron, Erjavce, Plahuta Ant., Marmolja A., Mozetič;

na 1½ težke ječe z 1 postom: Pinjatarji, na 14 dni zapore: Bavčar in Slejko, na 10 dni Lipavec in Plahuta Fr.

Zagovornik se je proti razsodbi pritožil.